

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Brno 2009

Petr Černohous

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**Dětské oběti domácího násilí z pohledu nejen
Fondu ohrožených dětí (FOD)**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Zdeňka Tesařová

Vypracoval:
Petr Černošus

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Dětské oběti domácího násilí z pohledu nejen Fondu ohrožených dětí (FOD)“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 23. 3. 2009

.....
Petr Černohous

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Zdeňce Tesařové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěl poděkovat pracovníkům Útvaru prevence Městské policie hl. m. Prahy, kteří mi pomáhali v rámci svých přednášek se sběrem dat potřebných k mému výzkumu.

Petr Černohous

OBSAH:

Úvod	2
1. Domácí násilí v právním systému	4
1.1. Právní prostředí k ochraně a pomoci obětem domácího násilí v ČR.	5
1.2. Právní prostředí ve Velké Británii	7
1.3. Právní prostředí v Nizozemí	10
1.4. Právní prostředí ve Finsku	12
1.5. Dílčí závěr	14
2. Fond ohrožených dětí	15
2.1 Stanovy a orgány FOD	16
2.2 Historie FOD	18
2.3 Klokánek	21
2.4 Nejznámější příběhy Klokánku	24
2.5 Dílčí závěr	27
3. Další projekty	28
3.1 Sdružení Linka bezpečí	28
3.2 Bílý kruh bezpečí	31
3.3 Dílčí závěr	35
4. Výzkum mezi žáky základních škol	36
4.1 Použité metody výzkumu	37
4.2 Cíl výzkumu	39
4.3 Výsledky výzkumu – 5. třídy	39
4.3 Výsledky výzkumu – 9. třídy	46
4.5 Vyhodnocení dat z 5. a 9. tříd	53
4.6 Dílčí závěr	55
Závěr	56
Resumé	58
Anotace	60
Literatura a prameny	61
Poznámky a odkazy	61
Seznam příloh	64

Úvod

Pojem domácí násilí je většinou spojován především se ženami a jejich vztahy s manželem či partnerem. Nicméně je potvrzeno, že dětské oběti domácího násilí nejsou, bohužel, v naší zemi ojedinělým jevem. Jednak je poznamenává už samotná přítomnost domácího násilí v rodině, jednak jsou samy mnohdy v roli oběti. Výzkum STEM v roce 2001 zjistil, že v 84 % domácností, kde dochází k domácímu násilí, vyrůstají děti. DONA linka, provozovaná občanským sdružením Bílý kruh bezpečí, potvrzuje alarmující zjištění o vysoké přítomnosti dětí (90 %) v rodinách, kde dochází k domácímu násilí. Děti jsou v 71 % jeho přímými svědky. 12 % dětí z těchto rodin se dokonce stává obětmi domácího násilí. Pouze v 7 % případů je toto násilí před dětmi skrýváno a jen 10 % vztahů poznamenaných domácím násilím je bezdětných. Děti jsou tedy obětmi jak přímé viktimizace, tak i nepřímé viktimizace, kdy se v situaci objevují v roli svědků. Prokazatelný dopad domácího násilí na děti spočívá především ve výskytu psychosomatických obtíží a školních problémů. Lze vysledovat tendenci postupného přejímání nežádoucích vzorců chování blízkých osob a jejich aplikaci v prostředí vrstevníků (šikana, násilí při seznamování a navazování sociálních kontaktů).

Domácí násilí bylo dlouhou dobu společností trpěno či přehlíženo. Vedl k tomu především názor, že soukromí je nenarušitelnou oblastí našich životů, že rodina je posvátná a stát by se neměl do takovýchto problémů vkládat. Dalším problémem bylo, že oběť se málokdy vydala hledat odbornou pomoc. Většinou se bála, že k nápravě nedojde a situace doma se tak naopak ještě zhorší. Tato obava byla mnohdy oprávněná, protože v právním systému dlouho chyběl nástroj k zabránění domácímu násilí. Tento problém lépe popíšu a rozeberu v kapitole č.1. Nyní je naštěstí problém domácího násilí veřejně diskutovaným tématem a předmětem mnoha studií, výzkumů a odborných prací sociologů a psychologů. V právním systému se podařilo provést změny, které přispěly k lepší a rychlejší pomoci obětem domácího násilí. Oběti se již tolik nebojí kontaktovat odborníky a žádat je o radu a pomoc.

Nicméně zůstává nedořešena otázka dětských obětí domácího násilí. Na pomoc jim se zaměřuje v ČR činnost např. občanského sdružení Bílý kruh bezpečí, Sdružení Linka bezpečí a také Fond ohrožených dětí, jehož činnost chci ve své práci rozebrat jako příklad činnosti organizace tohoto typu (kapitola č.2). Pro dětské oběti je mnohdy těžší odhodlat se k vyhledání pomoci, a to jak z materiálních důvodů (nemají kam jít), tak z psychologických příčin (bojí se, mají úctu k rodičům...) i z nevědomosti. V praktické části své práce jsem se

zaměřil právě na otázku informovanosti dětí a mladistvých o problematice domácího násilí. Budu hledat odpověď na to, zda děti o problému vědí, zda by si dokázaly v takto těžké a náročné situaci poradit a jestli by zvládly někomu pomoci, kdyby se v takovéto situaci ocitli. Doufám, že zodpovím otázku, zda jsou např. informační kampaně dostatečně viditelné, zda jsou děti informovány v dostačující míře ve škole svými pedagogy apod.

Péče o oběti trestných činů se v ČR rok od roku zlepšuje a zkvalitňuje. Co všechno má možnost poškozený využít, budu rozebírat v teoretické části práce. Zaměřím se především na projekty spojené s dětskými oběťmi trestných činů a s domácím násilím. Práci Fondu ohrožených dětí v kapitole č.2 srovnám v rámci možností s činností dalších subjektů v ČR v kapitole č.3. Samozřejmě se díky zaměření a rozsahu práce nedostanu k podrobnostem fungování ostatních subjektů, ale budu se snažit shrnout jejich činnost přehlednou a jednoduchou formou. Prioritně budu sledovat možnost prvotního kontaktování, jelikož v něm vidím základní krok k řešení každého konkrétního problému. Dále se zaměřím na následnou péči o oběti domácího násilí, na možnosti, které se jim zde nabízejí, na to, jak jsou účinné. Informace chci čerpat především z aktuálních zdrojů jednotlivých organizací, např. z jejich periodik či internetových stránek. To mi, jak věřím, pomůže zhodnotit také přístupnost informací pro širokou veřejnost, neboť právě o ni se v tomto případě jedná.

Budu se tedy věnovat jednak kvalitě poskytovaných služeb dětským obětem domácího násilí, ale také přístupnosti informací o nich pro veřejnost. Věřím, že se mi v práci podaří dát podněty pedagogům i členům organizací, jimž se budu věnovat, k otázce, zda a v jaké míře jsou děti informovány o možnostech ochrany sama sebe před domácím násilím, a jak by bylo možno jejich informovanost zlepšit.

1. Domácí násilí v právním systému

Právní normy, které by umožňovaly dostatečně rychlou a úplnou pomoc obětem domácího násilí, donedávna v České republice chyběly. Pro oběti bylo jedinou možností, jak záležitost řešit, žalovat (většinou) partnera na základě jiného trestného činu, který možná nebyl tak důležitý, jako to, co soud nemohl postihnout – domácí násilí.

Prvním problémem právního postihu domácího násilí je jeho náročná zjistitelnost. Vše se odehrává za zavřenými dveřmi domácností. Proto je většinou na oběti samotné, kdy serozhodne situaci řešit a přestat trpět, co se jí děje. Proběhlo mnoho diskuzí na mnoha úrovních o tom, zda má stát právo vměšovat se do soukromí občanů. „V oficiálních postojích je domácí násilí, pokud je formulováno jako abstraktní fenomén, samozřejmě odsuzováno. Citlivost tématu se objeví až v okamžiku, kdy je domácí násilí převedeno do reálných souvislostí jako je např. otázka, zda a jak má stát v případech domácího násilí konat a jak se má stát vůči pachatelům a obětem domácího násilí chovat.“¹ Naštěstí tyto diskuze vedly nakonec k závěru, že stát má právo na vměšování se do těchto záležitostí. K úspěchu tohoto úsilí značně přispěly mnohé organizace, které se zabývají pomáháním obětem trestných činů (např. Bílý kruh bezpečí²).

Další překážka ke zdárnému vyřešení tohoto problému byla v dlouhodobosti soudních procesů, během nichž většinou oběti zůstávaly doma – tedy v prostředí, kde se trestní čin odehrával. To změnilo přijetí zákona č. 135/2006 Sb., který umožňuje včasnou intervenci policie. Díky němu je možné vykázat násilnou osobu na určitou dobu ze společného obydlí. Samozřejmě se této možnosti využívá spíše v případech domácího násilí mezi partnery či manžely. Je to možnost, jak domácí násilí ukončit ještě v rané fázi.

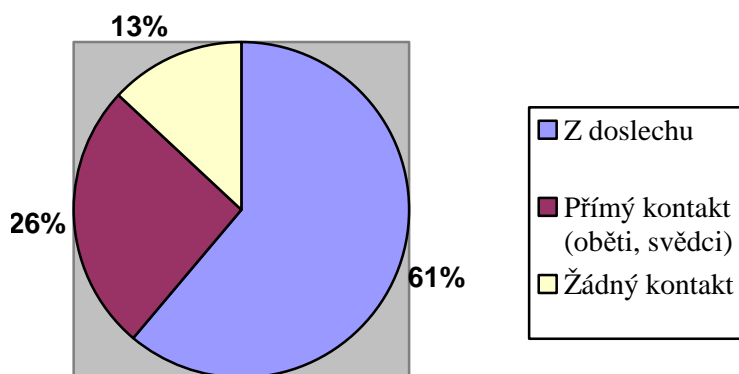
Dalším krokem k úspěšnému vyřešení případu domácího násilí je následná sociální pomoc obětem. Ta se u nás uskutečňuje především skrze intervenční centra, která vznikají od roku 2006 stále rychleji po celé republice. Intervenční centrum „poskytuje odbornou sociálně právní pomoc ohroženým osobám a koordinuje spolupráci mezi dalšími navazujícími službami sociální i zdravotnické sítě v regionu“³. Do celého procesu vstupují různé organizace pro pomoc obětem trestných činů, které zahrnují v různé míře téměř všechny kroky k vyřešení každého konkrétního případu. Jejich práci se budu podrobněji věnovat v kapitole č.2 a 3. Nyní se tedy zaměřím čistě na právní pohled na problém a srovnám náš právní systém s několika jinými evropskými přístupy k řešení domácího násilí.

1.1. Právní prostředí k ochraně a pomoci obětem domácího násilí v ČR.

První právní předpis, kterým se dnes může řešit problém domácího násilí v ČR, je zákon č. 200/1990 Sb.. Jde ovšem pouze o případy, které nedosahují typové nebezpečnosti trestného činu. Většinou se jedná o vyhrožování újmou na zdraví, o drobné ublížení na zdraví, o schválnosti a jiné hrubé chování. V roce 1991 proběhlo v ČR první obsáhlé empirické terénní šetření zaměřené na domácí násilí. Výzkum realizoval Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Analyzoval data z přestupkových řízení, která byla pravomocně skončena pro přestupek dle §49 odst. 1 písm. c) zákona č. 200/1990 Sb.⁴ To byl v té době zákon, který se nejvíce přibližoval dnešní definici domácího násilí, a proto byl pro oběti jedinou možnou alternativou pomoci. K obvinění násilné osoby, která páchala domácí násilí na dětech, sloužil již tehdy §215 trestního zákoníku o týrání osoby svěřené.

První reprezentativní výzkum monitorující názory a postoje obyvatel ČR k existenci domácího násilí proběhl v roce 2001. Realizován byl pro Bílý kruh bezpečí o.s. a Phillip Morris ČR a.s. agenturou STEM. Teprve na jeho základě měly organizace, které se tímto problémem zabývají, podklady pro fundovanou a smysluplnou diskuzi o problému právní postižitelnosti domácího násilí. Dlouhou dobu byl jedním z hlavních témat veřejné diskuze a je dodnes základem většiny publikovaných statistik o domácím násilí. Z jeho výsledků uvádím pouze základní statistický údaj, na jehož základě začalo několik mediálních kampaní proti toleranci domácího násilí (viz. graf č.1).

Graf č.1 - Přímý či nepřímý kontakt dotazovaných s domácím násilím

Snahy sdružení zaměřujících se na pomoc obětem domácího násilí byly odměněny schválením zákona č. 91/2004 Sb., což je novela trestního zákona upravující skutkovou podstatu trestného činu dle §215a. Díky němu byla s účinností od 1. 6. 2004 zavedena nová

skutková podstata trestného činu „Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“. Tento zákon samozřejmě nepokrývá celé spektrum problémů, které mohou vzniknout pro oběť domácího násilí, ale byl to první důležitý krok k lepšímu jednání s oběťmi domácího násilí v ČR. „Pro tento trestný čin bylo za 19 měsíců jeho existence (od 1. 6. 2004 do 31. 12. 2005) zahájeno trestní řízení proti 846 osobám.“⁵

V roce 2006 došlo k další významné změně v právním systému ČR ochrany obětí domácího násilí. Jednalo se o zákon č. 135/2006 Sb.. První zákon, který se jím změnil, byl o Policii ČR.⁶ Díky novele má nyní policie ČR možnost takzvaného vykázání, což je zakotveno v §21a až 21d a v §42n, jakožto nový právní institut. V praxi to přináší možnost zasáhnout více preventivně, dříve než problém nabude intenzity trestného činu. Oběť tak není vystavena riziku závažné újmy na fyzickém či psychickém zdraví, újmy na svobodě či dokonce životě. Vykázání spočívá ve správním rozhodnutí policisty o dočasném nuceném opuštění společného obydlí a zákazu vstupu do vymezených prostor pro násilnou osobu, která se již v minulosti násilného jednání vůči osobě blízké dopustila. Policie má takto možnost vstoupit do privátní zóny a zasáhnout ve prospěch oběti. O každém provedeném vykázání je do 24 hodin zpraveno příslušné intervenční centrum. V případě přítomnosti dětí je informován také orgán sociálně právní ochrany dětí. Zároveň s tímto novým právním institutem je novelizován také trestní zákoník⁷, §171 – maření výkonu úředního rozhodnutí. Je doplněn o maření „vykázání“.

Dalším právním předpisem, který byl novelizován zákonem č. 135/2006 Sb., je zákon o sociálním zabezpečení,⁸ kterému nově přibyly § 74a a 74b, a zákon o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení,⁹ který je bohatší o § 3 odst. 2 písm. d), § 45 písm. i) a § 46 odst. 1 písm. d). Je ustanoveno, že intervenční centra jako „specializovaná pracoviště završují záměry, které zákon sleduje: dočasné oddělení osoby násilné od osoby ohrožené, odbornou psychosociální a právní pomoc ohrožené osobě s poskytnutím času na zotavení a rozhodnutí o dalších životních krocích, nabídku dalších odborných služeb či koordinaci spolupráce mezi institucemi zúčastněnými na ochraně osob ohrožených násilím.“¹⁰

Poslední změnou zavedenou díky zákonu č. 135/2006 Sb. je včlenění speciálního typu předběžného opatření do občanského soudního řádu.¹¹ Týká se osob ohrožených domácím násilím, pokud je vážným způsobem ohrožen jejich život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost. Vše je zakotveno v § 74 odst. 2, odst. 4, § 75 odst. 4, § 75a odst. 2, § 76 odst. 1 písm. g) a písm. h), § 76b, § 77 odst. 1 a 3, § 171 odst. 4 a §273b. Díky tomu může být na návrh ohrožené osoby vydáno soudem předběžné opatření, které násilné osobě ukládá, aby na jeden měsíc opustila společné obydlí, popř. aby se zdržela kontaktu s ohroženou osobou. Obě

formy se dají kombinovat. Toto rozhodnutí může být opakovaně prodlouženo na návrh osoby ohrožené až na dobu jednoho roku od prvotního rozhodnutí soudu.

V roce 2006 došlo ještě k jedné změně v oblasti pomoci obětem domácího násilí. S účinností ode dne 1. 1. 2007 byl schválen zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. V něm je v současném platném znění v § 60a vymezeno intervenční centrum jako specializovaná sociální služba. Intervenční centrum je povinno nejdéle do 48 hodin od obdržení opisu rozhodnutí o „vykázání“ nabídnout osobě ohrožené pomoc. Může poskytovat pomoc též bez nutnosti policejního rozhodnutí osobě, která se obrátí na intervenční centrum a cítí se ohrožena násilným chováním jiné osoby nebo i bez takového podnětu neprodleně po tom, co se intervenční centrum o ohrožení osoby doví. Sociální služby poskytované intervenčními centry mohou být ambulantní, terénní a pobytové. Patří mezi ně především sociálně terapeutické činnosti, poskytnutí ubytování, stravy, pomoc při zajištění stravy, při uplatňování práv a oprávněných zájmů.

1.2. Právní prostředí ve Velké Británii

Ve Velké Británii není domácí násilí definováno jednotně, záleží na přístupu instituce, která se tímto problémem zabývá. Např. policie v Merseyside používá definici: „Domácí násilí je fyzické, sexuální, mentální, emocionální, psychické a nebo ekonomické zneužívání osoby tím, s kým tato osob má nebo někdy v minulosti měla intimní vztah.¹² Mezi druhy mentálního, emocionálního a psychického zneužívání policie zahrnuje: izolování, překrucování skutečnosti, postižení/vyčerpání (neumožnění spánku a odpočinku apod.), ponižování, hrozby, předvádění naprosté síly a převahy, ekonomické násilí (zbavení prostředků, kontrolování nákupů apod.).

Ve Velké Británii existuje několik organizací na pomoc obětem domácího násilí. Patří mezi ně např. Women's Aid, ženská nevládní organizace, nebo Refuge, která poskytuje jak pomoc a radu na ambulantní úrovni péče o oběti domácího násilí, tak i ubytování v azylových domech pro osoby ohrožené domácím násilím.

V legislativě Velké Británie existuje již od roku 1997 zákon o obtěžování. Pokud je řízení s pachatelem domácího násilí vedeno dle tohoto zákona, lze ho obžalovat dříve než dojde ke spáchání trestného činu. Umožňuje to zaražení pachatelova jednání v ranějším stadiu domácího násilí, než kdyby oběť musela čekat, až pachatelovo jednání dosáhne intenzity trestného činu. Zákon byl původně navrhnout kvůli stále častějšímu výskytu tzv. „slídičů, jeho možnost použití je mnohem širší. Zavádí dva nové delikty: obtěžování a vystavení jiné osoby strachu z násilí. Dále umožňuje soudu vydat příkaz či zákaz nějakého chování, pokud je osoba odsouzena za jeden z předchozích deliktů. „Účelem příkazu je poskytnutí ochrany proti dalšímu jednání, které ústí v obtěžování nebo které vyvolá strach z násilí.“¹³

Stálým problémem britské policie je neustále malý počet případů, kdy je domácí násilí soudně stíháno. Zatímco počet nahlášených případů domácího násilí stoupá, počet soudních jednání nevzrůstá. „Hlavním problémem, kterému čelí policie a prokurátoři v případech domácího násilí, je strach svědků. Od roku 1988 umožňuje §23 (3) (b) trestního zákona podání písemného svědectví v případě, kdy se svědek bojí vypovídat a chybí tedy ústní svědectví, nebo kdy je mu nějakým způsobem bráněno podat svědectví.“¹⁴ Tento paragraf je však využíván velice zřídka, za což je soudní aparát ve Velké Británii často podroben kritice.

Pachatele domácího násilí je možno také stíhat i jinými delikty dle trestního zákoníku. Ve Velké Británii je posuzován fyzický útok osoby, se kterou oběť žije nebo koho zná, stejně jako útok vedený cizí osobou. Oběť domácího násilí se může obrátit na policii nebo soud s žádostí o ochranu před agresorem. Tomu může soud zakázat přístup do domácnosti nebo přiblížení se k oběti. Soud může také ženě nebo dítěti ohroženým domácím násilím poskytnout pomoc ve formě naléhavého nouzového nebo dočasného ubytování.

Postup policie při zásahu u konfliktu, který může být klasifikován jako domácí násilí, se řídí směrnicemi, které stanoví, jak se při takovýchto situacích chovat. Pachatel je buď držen v jiné místnosti, nebo zatčen a odveden, zatímco policisté mluví s obětí. Důvody k zatčení agresora mohou být: útok, kterým bylo způsobeno ublížení na zdraví (Zákon o deliktech proti osobě z roku 1861, sekce 47), způsobení zranění nebo způsobení těžké újmy na zdraví (Zákon o deliktech proti osobě z roku 1861, sekce 18), Úmyslné zranění (Zákon o deliktech proti osobě z roku 1861, sekce 20), znásilnění, pokus o znásilnění nebo omezování osobní svobody (ženy mužem), pokus o vraždu, výhrůžky usmrcením, škoda způsobená trestným činem a delikty proti veřejnému pořádku. „Přestože policie nemůže pachatele zatknout za prosté napadení, prakticky jej může zatknout za ublížení na zdraví, pokud je k dispozici dostatek důkazů, které zákon požaduje (např. modřiny), přestože to později může být přehodnoceno na prosté napadení.“¹⁵ Po této fázi se případu ujmou neuniformovaní

policisté z jednotky Community Safety Unit, kteří mají na starosti mimo jiné právě případy domácího násilí.

V civilním právu existuje již od roku 1996 Zákon o rodinném právu. Před jeho zavedením fungoval Zákon o domácím násilí a řízení ve věcech manželských z roku 1976 a Zákon o řízení ve věcech domácích a o magistrátních soudech z roku 1978. Jejich problém byl především v tom, že neumožňovali agresora zatknout v případě soudního příkazu nebo zákazu. Tuto skutečnost upravil výše zmíněný Zákon o rodinném právu z roku 1996 a příslušné změny byly zakomponovány i do Zákona o dětech z roku 1989.

„Policie ve Velké Británii se začala problematikou domácího násilí vážněji zabývat poté, kdy se v září 2000 uskutečnil výzkum s názvem Den k započtení („A Day To Count).“¹⁶ V jeho rámci policisté zaznamenávali všechny příchozí hovory na tísňovou linku, které se týkaly domácího násilí. Každou minutu zaznamenali alespoň jeden. Celkem bylo zaznamenáno 1300 telefonátů během sledovaných 24 hodin.

Podněty pro řešení domácího násilí však přicházely již dříve. V roce 1991 byla Královskou policií Severního Irsku zavedena strategie nakloněná zatčení pachatele a byly přijaty instrukce pro policisty. V roce 1995 bylo taktéž v rámci Královské policie Severního Irsku ustanoveno 38 styčných inspektorů pro domácí násilí, v roce 1997 se k nim přidalo 38 důstojníků pro domácího násilí. Podobné projekty, výzkumy a postupy pro zlepšení pomoci obětem domácího násilí byly realizovány v celé velké Británii během posledních 12 až 15 let. Nejvíce reprezentativní průzkumy byly uskutečněny v Západním Yorkshiru, Londýně a Merseyside. Jejich výsledky a statistiky z nich vyplývající jsou k dispozici ve studii Bílého Kruhu Bezpečí: DOMÁCÍ NÁSILÍ, Přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích, vydáno v roce 2002, na straně 64 – 69.

1.3. Právní prostředí v Nizozemí

V Nizozemí se domácí násilí definuje jako násilí páchané na oběti někým z kruhu rodiny. Rozlišuje se na psychické a fyzické násilí, přičemž do kategorie fyzického násilí patří i násilí sexuální. Obsáhleji řečeno, do domácího násilí patří fyzické násilí (kopání, strkání, svazování,...), psychické násilí (urážky, nadávky, vyhrožování,...), zanedbávání (odpírání potravy, hygieny, léků,...), sexuální zneužívání, porušování práv (porušování svobody jednotlivce, narušení soukromí, bránění v opuštění bytu,...), finanční vykořisťování (prodej majetku bez vědomí či souhlasu dotyčné osoby, krádež osobního majetku, finanční omezování,...). Nicméně tato definice není v Nizozemí nijak zakotvena v žádné právní normě. „V rámci policie ani soudu není vedena evidence domácího násilí, které se posuzuje jako kterýkoliv jiný trestný čin.“¹⁷

V Nizozemí se domácí násilí posuzuje jako běžný trestný čin podle své skutkové povahy, není nikde vymezeno jako samostatný trestný čin. Jedinou zmínku o něm lze najít ohledně výše trestu. Dle platných právních norem je trestný čin spáchaný na osobě patřící do rodiny postihován přísnějším trestem než stejný čin spáchaný na cizí, náhodné osobě. Toto je stanoveno v článku 304, odstavci 1 trestního zákoníku. „...tresty uvedené v článcích 300 – 303 se mohou zvýšit o jednu třetinu, pokud se viník dopustí trestného činu vůči své matce, svému zákonnému otci, své manželce, svému manželovi nebo svému dítěti.“¹⁸

V právním systému v Nizozemí není stanovena hranice pro to, kdy je ublížení na zdraví ještě přestupkem a kdy trestným činem. Seběmenší ublížení na zdraví je posuzováno jako trestný čin a vyšší trestu určuje především státní zástupce.

V roce 1999 se stala součástí trestního řádu skutková podstata trestného činu tzv. „slídění“. Definice tohoto trestného činu zní: systematická a intenzivní invaze do soukromí jiné osoby. Trestem může být odnětí svobody až na tři roky nepodmíněně. „V praxi se jedná o záměrné, svévolné a opakované sledování a trýznění druhé osoby působící této osobě újmu a emoční utrpení, nebo vzbuzující v ní strach z násilného útoku.“¹⁹ Tento trestný čin je uveden v §285 trestního zákona.

Dalším trestným činem, který souvisí s domácím násilím je týrání. Je zakotveno v §300 - §305 trestního zákona. V §300 se uvádí, že pachatel může být potrestán až čtyřmi lety odnětí svobody, pokud jde o závažné ublížení na zdraví, šesti lety, pokud má čin za následek smrt oběti. Dále se zde uvádí, že záměr spáchat tento přečin není trestný. Pokud je čin páchan úmyslně, jsou tresty dle §301 vyšší. Nejvyšší možný trest stanoví §303. Pokud se jedná o těžké týrání páchané úmyslně, může být pachatel odsouzen až na 12 let odnětí svobody,

pokud má čin navíc za následek smrt oběti, může to být až 15 let. Navíc §304 stanoví, jak již bylo výše řečeno, možnost trest o třetinu zvýšit, pokud oběť byla z rodiny pachatele, dále pokud je „trestný čin spáchaný podáním látek ohrožujících život a zdraví“.²⁰

V Nizozemí trvá trestní řízení 6-8 měsíců a domácí násilí je posuzováno stejně jako kterýkoliv jiný trestný čin, jak již je řečeno výše.

Při policejní intervenci v záležitostech domácího násilí hraje velkou roli, zda se jedná o fyzické či sexuální obtěžování. Pokud jde o sexuální obtěžování dětí, ihned je podáno hlášení a policie jedná bezodkladně, trestní řízení je zahájeno ihned. Jestliže se však jedná o fyzické násilí páchané v rodině, policie se nejprve snaží najít cestu pomoci přes organizace poskytující sociální (rodinnou) terapii. Co se týče sexuálního násilí, významnou změnou v právním systému Nizozemí bylo vynětí klauzule určující, že se tento trestný čin může stát pouze mimo rodinu. Díky tomu může být posuzováno sexuální zneužívání mezi partnery jako trestný čin. „Pro policii je velmi složité vyšetřovat a zjišťovat detaily soukromého života. Obecně však platí, že policie začne jednat v případě domácího násilí ihned, pokud manželé již žijí odděleně, ale doposud nebyli oficiálně rozvedeni. Pokud manželé stále žijí spolu, bývá policie liknavější.“²¹

V rámci policie v Nizozemí neexistují žádné specializované jednotky na zásahy v případě domácího násilí, jsou zde pouze jednotky, které mají na starosti mravní záležitosti a mladistvé. V konkrétních případech domácího násilí zde funguje spolupráce s organizacemi zaměřenými na pomoc obětem domácího násilí, s azylovými domy, lékaři, sociálními pracovníky apod. Za tímto účelem jsou také realizovány mnohé projekty, které mají spolupráci prohloubit a zefektivnit.

Realizace pilotního projektu, na kterém se policie učila, jak zacházet s oběťmi a pachateli domácího násilí, začala v letech 1991 – 1992 v Utrechtu. Cílem bylo zlepšit spolupráci policie s psychiatrickými klinikami, organizacemi na ochranu dětí, sociálními pracovníky apod. Byly stanoveny tři hlavní snahy tohoto projektu: vzdělání policistů o problematice, podpora obětí a změna přístupu veřejnosti. Na základě tohoto projektu, který trvá dodnes, byla stanovena základní pravidla pro chování policistů v případech domácího násilí. Pomůckou pro zapamatování těchto pravidel našli v USA a upravili ji pro domácí násilí. Jedná se o prvních pět písmen abecedy:

A – „ask“, tzn. Ptát se a vyšetřovat každé oznámení o domácím násilí.

B – „believe“, věřit oznamovateli, brát jeho sdělení vážně,

C – „call“, volat o pomoc další služby včetně nestátních organizací.

D – „document“, zadokumentovat aktuální situaci formou písemného záznamu, fotodokumentace, lékařské zprávy.

E – „ensure safety“, zajistit bezpečí poškozené osoby. Nemá-li oběť odvahu vrátit se do rodiny, zprostředkovat azyl. Má-li odvahu, přispět k jejímu bezpečí například rozhovorem a spoluprací se sousedy.²²

1.4. Právní prostředí ve Finsku

Ve Finsku existuje několik definic různých pojmů, které se vzájemně částečně překrývají. Kromě domácího násilí je užíván např. termín partnerské násilí a násilí v blízkém vztahu. „Domácím násilím se obvykle míní ublížení na zdraví v partnerském vztahu, jehož obětí je žena a pachatelem muž. Tato forma násilí je běžnou, nikoliv však jedinou formou domácího násilí, neboť také rodiče mohou týrat své děti, ženy muže, děti své rodiče nebo sourozence.“²³ Jako vhodnější je vnímána definice domácího násilí jako veškerého fyzického, psychického nebo sexuálního násilí nebo jeho hrozby namířené jedním členem rodiny proti jinému.

V roce 1995 došlo v právním systému Finska k důležité změně v oblasti trestního stíhání pachatelů domácího násilí. Tehdy se ublížení na zdraví v soukromí stalo předmětem úřední obžaloby, tzn. pachatel mohl být stíhán i bez přímé obžaloby obětí. Díky novele trestního zákona ve Finsku (21. oddíl, § 17) je nyní také možné upustit od trestního stíhání pachatele trestného činu ublížení na zdraví. Dle této novely má státní zástupce právo nevznesít obžalobu proti pachateli na základě přímé žádosti poškozené osoby, pokud toto vznesení nevyžaduje nějaký důležitý obecný nebo soukromý zájem. Nicméně pouze v případě, že poškozený není veden ve své žádosti strachem. „Pokud je rozhodnutí ovlivněno strachem z pachatele, nedá se samozřejmě žádost poškozeného považovat za jeho vlastní, protože nebyly splněny předpoklady svobodného rozhodnutí.“²⁴

Další situací, kdy žádosti poškozeného na nevznesení obžaloby nemůže být vyhověno, je situace, kdy by toto nevznesení bylo v rozporu se všeobecným zájmem. Za takovýto všeobecný zájem může být považováno dle Oddílu 21, § 17 trestního zákona to, že závažnost

trestného činu a tím pádem u potenciální hrozba pro společnost je dostatečnou protiváhou důvodům uvedeným v žádosti poškozeného.

Důvody pro nevznesení obžaloby státním zástupcem jsou definovány v v Oddílu 7, § 8 trestního zákona. Patří mezi ně mimo jiné to, že „soudní proces a trest se s ohledem na smír dosažený mezi pachatelem a obětí nebo jiné opatření pachatele směřující k zabránění nebo odstranění následků jeho činů dá považovat za nepřiměřený nebo neúčelový.“²⁵

Tato novela může ve svých důsledcích vést k zacyklení trestné činnosti v rámci domácnosti, jelikož nechává na oběti zvážení důsledků domácího násilí. Oběť může být často naivní a neschopná odloučit se od partnera, a proto bude žádat o nevznesení obžaloby. Nicméně je velmi pravděpodobné, že v mnoha případech bude násilí pokračovat. Z hlediska státního zástupce je takováto situace velmi složitá.

Ve Finsku byly první azylové domy na pomoc obětem domácího násilí zřízeny již v roce 1979. V roce 1990 bylo ustanoveno zvláštní oddělení TANE, což je výbor pro rovnoprávnost. Následně se začalo o tomto problému hovořit na úřední úrovni. V roce 1997 vláda schválila program rovnoprávnosti na podporu rovnoprávnosti mezi pohlavími. „V souvislosti s tímto programem zahájilo ministerstvo zdravotnictví a sociálních věcí celonárodní projekt zaměřený na zamezení násilí vůči ženám a prostituci, který navazuje na práci zahájenou počátkem 90. let z podnětu výboru pro rovnoprávnost.“²⁶ V červenci roku 1999 vznikla pracovní skupina v rámci policie, která má za úkol koordinovat prevenci domácího násilí v rámci činnosti policie. Cílem bylo najít cesty k lepší informovanosti policistů, k efektivnější spolupráci s nestátními institucemi a ke sjednocení postupu policie v případech domácího násilí. Výsledkem činnosti této skupiny byla zpráva vydaná v prosinci roku 2000, na jejímž základě bylo domácí násilí zařazeno do učebních osnov na policejních školách a policie začala hledat možnosti spolupráce s psychology, sociálními pracovníky a organizacemi určenými na pomoc obětem domácího násilí. Na policisty jsou nyní kladeny požadavky, aby rozpoznali domácí násilí, aby chápali požadavky, které jsou v rámci těchto situací kladeny na policii, a aby v těchto situacích postupovali eticky, rozumně a účelně.

1.5. Dílčí závěr

Díky novelám zákonů z let 2004 a 2006 se Česká republika zařadila mezi státy, které domácí násilí netolerují, jsou schopny ho postihovat ve svém právním systému a mají právní prostředky k rychlé a účinné pomoci obětem domácího násilí.

Legislativa v evropských zemích se mnohdy teprve začíná vyrovnávat s problematikou domácího násilí a úspěšnost nyní nových opatření, novel a předpisů bude možno posoudit až za delší dobu. V některých státech si dokázali zatím s problematikou domácího násilí poradit i bez nových právních norem, posuzují tento čin jako kterýkoli jiný trestný čin (např. ublížení na zdraví) bez ohledu na to, zda je čin spáchán na neznámé či náhodné osobě, nebo na osobě blízké. Oba přístupy mohou vést ke zdárnému řešení konkrétních případů domácího násilí, záleží vždy především na přístupu orgánů k dané situaci.

Současné platné právní normy v České republice jsou dle mého názoru v rámci Evropy přinejmenším průměrné, ne-li lepší. Z hlediska práva tedy ČR v rámci řešení problému domácího násilí za zbytkem Evropy nezaostává. Náš právní systém je schopen rychlého preventivního zásahu, pokud je problém ještě před vznikem trestného činu, je schopen chránit oběť a pomoci jí, oběť nemusí být vystavena přílišnému tlaku během soudního řízení, usvědčený pachatel může být potrestán. K tomu všemu máme dostatečně efektivní právní nástroje.

Nyní je na čase vyřešit další dílčí otázku – jak tyto právní normy uplatňujeme v praxi. Existuje dostatečné množství intervenčních center? Jsou naše výkonné orgány dostatečně rychlé a flexibilní při řešení problémů domácího násilí? K odpovědi na tyto otázky potřebujeme nejprve znát práci alespoň několika organizací, které se zabývají pomocí obětem domácího násilí.

2. Fond ohrožených dětí

Fond ohrožených dětí²⁷ je občanské sdružení, jehož hlavní činnost se zaměřuje na pomoc sociálně ohroženým dětem. Působí na celém území České republiky. Ustavující schůze členského shromáždění proběhla dne 23. 6. 1990. Sdružení pomáhá týraným a jinak ohroženým dětem terénní sociální prací, dále jim nabízí možnost umístění na přechodnou dobu v zařízení Klokánek a když není možný návrat do původní rodiny, hledá řešení umístěním v náhradních rodině, vyhledává náhradní rodiny pro děti, které se do náhradní péče nepodařilo umístit státním orgánům, provozuje linku pro matky, které tají těhotenství a porod, provozuje azylové domy pro rodiny s dětmi a mládež bez domova. V současné době má v celé republice 23 poboček k dispozici pro okamžitou pomoc (poradenskou, hmotnou apod.).

Kromě těchto činností, které se týkají konkrétních případů, se samozřejmě FOD snaží přispět ke zlepšení legislativy v úseku ochrany dětí a její efektivnější uplatňování v praxi. Názor Rady FOD na možnosti právní ochrany dětí v ČR lze vyčíst např. v jejím prohlášení ze zasedání dne 29. 3. 2008: „I za mimořádně závažnou trestnou činnost jsou ukládány tresty převážně podmíněné a při dolní hranici trestní sazby. Takové tresty nemohou splnit svůj účel, tj. odradit pachatele vč. potencionálních pachatelů od páchání této trestné činnosti. Například v r. 2006 bylo za týrání svěřené osoby (§ 215 tr.z.) odsouzeno 93 osob, z toho k nepodmíněnému trestu odnětí svobody jen 21 osob (23 %), k trestu odnětí svobody nad pět let byla odsouzena pouze jediná osoba.“²⁸

Další důležitou součástí činnosti FOD je snaha o zvýšení informovanosti veřejnosti o problematice domácího násilí. Na stránkách FOD se může čtenář seznámit s mnoha případy domácího násilí, které pomáhal řešit FOD, většinou se jedná o případy, kdy při řešení situace dětí v tomto prostředí ohrožených bylo využito pomoci v rámci projektu Klokánek. Dále je zde k dispozici mnoho informací o činnosti a historii FOD, včetně několika ožehavých témat, o kterých se zmíním v kapitole 2.5 – Názory pro i proti. V neposlední řadě zde může čtenář najít elektronickou podobu Zpravodaje FOD, což je v dnešní době dle mého názoru nejlépe přístupná forma informací.

V této kapitole se budu nejprve věnovat stanovám a statutárním orgánům FOD, dále jeho historií a projektu Klokánek, který je nejznámější formou pomoci týraným dětem, kterou FOD poskytuje. Zmíním zde několik nejznámějších případů a rozeberu názory na činnost FOD, které proběhly médií. V závěru se chci také zmínit o dostupnosti informací, které FOD veřejnosti nabízí, jejich množství i kvalitě.

2.1 Stanovy a orgány FOD

Fond ohrožených dětí je právnická osoba, IČ: 00499277, se sídlem v ulici Na Poříčí 6 110 00 Praha 1. Registrace stanov byla provedena Ministerstvem vnitra ČR dne 2.4.1990 pod č.j. AVS/1-828/90. Změny stanov proběhly dále 20. 6. 1998, 5. 6. 1999, 16. 6. 2001 a 19. 6. 2004, nyní FOD u Ministerstva vnitra registrován pod č.j. VSP/1-198/90-R.

Ve stanovách FOD je toto sdružení charakterizováno jako právnická osoba se sídlem v Praze a s působností na celém území České republiky. FOD je dle stanov „...občanským sdružením sdružujícím občany a kolektivy, kteří chtějí pomoci dětem, jež vyrůstají mimo vlastní rodinu v dětských domovech a jiných ústavech či náhradní rodinné péči nebo jejichž vývoj je ohrožen v důsledku nevyhovujícího rodinného prostředí či jinak.“²⁹ Díky pověření podle zákona č. 359/99 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí má možnost vyhledávat „...týrané, zneužívané, zanedbávané i jinak sociálně ohrožené děti...“³⁰ a poskytovat jim potřebnou pomoc ve spolupráci s příslušnými státními orgány či jinými institucemi zabývajícími se ochranou týraných dětí. Dále FOD „všestranně podporuje rozvoj náhradní rodinné péče, zejména pěstounské péče u dětí, pro které se obtížně hledá náhradní rodina“³¹, a to informováním o těchto dětech, vyhledáváním vhodných náhradních rodin, poradenskou i hmotnou pomocí těmto rodinám, pořádáním kulturně-výchovných, vzdělávacích, sportovních a rekreačních akcí pro náhradní rodiny a umožněním výměny zkušeností mezi těmito rodinami. FOD také pomáhá zletilým mladistvým, kteří odchází ze zařízení náhradní výchovné péče, poradenskou a sociální pomocí a zřizováním azylových domů a ubytoven pro ně, „spolupracuje se státními orgány, organizacemi a institucemi, které se zabývají otázkami dětí a mládeže, upozorňuje je na nedostatky a problémy v této oblasti a navrhuje vhodná řešení včetně změn v legislativě a stávající praxi“³² a také informuje o těchto problémech veřejnost prostřednictvím sdělovacích prostředků i jiných forem informačních kampaní.

Nové členy přijímá předsednictvo FOD po doručení přihlášky. Členem se může stát fyzická osoba starší šestnácti let, která se chce podílet na činnosti FOD, nebo právnická osoba (podniky, organizace či jejich složky), která chce pomáhat ohroženým dětem (materiálně či jinak). Každý člen má povinnost jednat v souladu s posláním FOD a podle svých možností pomáhat při ochraně ohrožených dětí. Jedenkrát ročně má povinnost přispět členským příspěvkem, jeho výši si ale určí sám. Člen má právo být informován o všech činnostech FOD, podávat návrhy a připomínky k těmto činnostem a volit orgány FOD, či být do nich sám zvolen (po dosažení osmnácti let). „Členské shromáždění a v obdobích mezi jeho zasedáními rada může udělit čestné členství rady FOD významným a veřejně známým

osobnostem, které se ztotožňují s posláním a činností FOD a s udělením čestného členství souhlasí. Požádají-li o to, mají čestní členové rady FOD právo zúčastňovat se jejích zasedání s hlasem poradním.“³³

„Členské shromáždění je nejvyšším orgánem FOD. Tvoří je všichni členové FOD, případně přímo zvolení delegáti poboček. Členské shromáždění svolává měsíc předem každoročně v druhém čtvrtletí rada FOD. Rozhodnutí Členského shromáždění jsou pro ostatní orgán a členy FOD závazná.“³⁴ Členské shromáždění schvaluje či mění znění stanov FOD, rozhoduje o směrech činnosti FOD, zodpovídá základní otázky s touto činností spojené, i otázky, které mu má právo položit jiný orgán FOD nebo jeho člen. Schvaluje plán činnosti a finanční plán, dále projednává a schvaluje zprávy o činnosti sdružení a volí další orgány FOD. Těmito orgány jsou: rada, předsednictvo, předseda, místopředseda a revizní komise. „K platnosti usnesení Členského shromáždění je třeba nadpoloviční většiny hlasů přítomných členů s výjimkou usnesení o schválení nebo změně stanov, kde je třeba nejméně dvoutřetinové většiny hlasů přítomných členů.“³⁵

Rada FOD má nejméně sedm členů volených na období tří let. Zajišťuje činnost sdružení v období mezi schůzemi Členského shromáždění, zasedá alespoň jednou za tři měsíce. „Ze svých členů volí rada tajemníka, který ji zastupuje v jednáních s předsednictvem a je oprávněn zúčastňovat se jeho zasedání. Radu svolává tajemník, případně předseda FOD nebo revizní komise.“³⁶ Zasedání rady FOD se vždy zúčastňuje předsednictvo, skládá jí účty a předkládá návrhy k rozhodnutí ve věcech, ve kterých nemůže předsednictvo rozhodnout samostatně.

Předsednictvo FOD se skládá ze tří členů: předsedy, místopředsedy a jednoho dalšího zvoleného člena. Všichni jsou voleni na funkční období tří let. Předsedu volí Členské shromáždění, popř. rada FOD. Další členi jsou voleni stejným způsobem na návrh předsedy. Předsednictvo se schází nejméně jednou měsíčně, svolává ho předseda. Předsednictvo FOD se zodpovídá ze své činnosti radě. Rada mu také svěřuje kompetence k zajištění chodu FOD.

„Předseda je statutárním orgánem FOD a zastupuje jej navenek. S jeho pověřením může FOD zastupovat i jiný člen předsednictva nebo FOD. Je volen Členským shromážděním na období tří let. Svolává předsednictvo a řídí jeho činnost.“³⁷ Místopředseda zajišťuje běžný chod sekretariátu a odborných pracovišť (ty má právo zřídit předsednictvo FOD) a zastupuje předsedu v době jeho nepřítomnosti.

Revizní komise je kontrolní orgán FOD, který sestává nejméně ze tří členů volených na tři roky. Jeho úkolem je dozor nad hospodařením FOD a sledování, „zda činnost předsedy, místopředsedy, předsednictva rady je v souladu se stanovami a usneseními Členského

shromáždění“.³⁸ Předseda revizní komise má právo účastnit se jednání předsednictva FOD s poradním hlasem. Předsedu revizní komise volí sami její členové.

Předsednictvo FOD má za úkol také zřizovat pobočky FOD a řídit jejich činnost. Cílem zřizování těchto poboček je lepší dostupnost pomoci pro ohrožené děti. Jejich hlavním úkolem by měla být „terénní sociální práce, zejména aktivní vyhledávání ohrožených dětí a napomáhání jim k rychlé a účinné pomoci, především sanací vlastního rodinného prostředí, je-li to možné.“³⁹ Na pobočkách mohou vznikat týmy dobrovolných spolupracovníků, které pomáhají plnit úkoly pobočky pod vedením pověřeného pracovníka.

Rychlou a dostupnou pomoc pro děti, které nemohou zůstat ve svém domově, skýtají „zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek“. Jedná se o dočasné ubytování těchto dětí v bytech FOD nebo v bytech zaměstnanců FOD. Tato zařízení jsou zřizována, rušena a jejich činnost kontrolována předsednictvem FOD, stejně jako azylové domy. Ty jsou určeny k pomoci rodinám s dětmi, které jsou ohrožené bytovou nouzí nebo domácím násilím, dále „dětem odcházejícím po dosažení zletilosti z dětských domovů a jiných ústavů nebo v případě potřeby z náhradních či vlastních rodin, které nemají jinou možnost vhodného bydlení.“⁴⁰

Majetek FOD dle stanov tvoří „a) členské příspěvky, b) příspěvky a hmotné dary veřejnosti, sponzorské dary, dědictví a dotace, c) výnosy z případné vlastní hospodářské činnosti, vlastního jmění a jiné příjmy“⁴¹ Nakládání s majetkem FOD se řídí stanovami a usneseními orgánů FOD.

2.2 Historie FOD

FOD bylo oficiálně založeno dne 2. 4. 1990 registrací stanov ministerstvem vnitra.

V roce 1991 vzniká první pobočka FOD ve Zlíně.

Roku 1994 byla uskutečněna první celonárodní sbírka finančních prostředků na pomoc ohroženým dětem, kterou od té doby organizuje FOD 2x ročně. Organizovat tyto sbírky s co nejmenšími náklady pomáhá FOD agentura Proximity Prague jako následnická organizace spol. ADVIS.

K dalším zajímavým momentům historie FOD patří např. založení první „Střechy“ pro plnoleté „děti“ z dětských domovů či jiných forem ústavní péče. Jedná se o projekt určený na pomoc zletilým, kteří opouštějí ústavní péči a musí se vyrovnat s překážkami zařazení se do běžného života ve společnosti. První „Střecha“ vznikla v říjnu roku 1997 v Praze 4, Braníku. Jednolůžkové až dvoulůžkové pokoje byly umístěny v druhém patře odborného učiliště. V době, kdy se do záležitosti vložil FOD, zde již bydlelo 22 mladých chlapců a dívek. Nájem měli zaplacený přes prostředníka, který však peníze nepředal majiteli nemovitosti. Všichni obyvatelé se tím pádem dostali do složité situace, kdy kromě práce měli shánět znovu prostředky na zaplacení nájmu – podruhé. FOD se projektu ujal, obyvatelům pomohl nalézt nové individuální ubytování, práci, vyřešení všech potřebných záležitostí, zanedlouho otevřel další podobný prostor v Košťanech na Teplicku a v Jeníčkově Lhotě u Tábora.

Od konce roku 1997 se FOD snaží najít také dobrovolníky, kteří by si děti z ústavní péče mohli brát k sobě domů alespoň na víkendy a prázdniny. Cílem je, aby si citové vazby na dospělou osobu vytvořily i ty děti, které nemají velkou šanci na získání náhradní rodiny. Poznání principů fungování rodiny jim může pomoci při vytváření jejich vlastních domovů po opuštění ústavní péče. „Kromě toho je prokázáno, že ten, komu se nedostane citových vazeb v dětství, nedokáže pak v dospělosti navazovat adekvátní vztahy nejen ke svému okolí, ale často ani ke svým dětem.“⁴²

V roce 1999 se stal zástupce FOD členem odborné sekce pro práva dítěte Rady vlády České republiky pro lidská práva. Dle jednacího řádu Rady „...odborné sekce a pracovní skupiny zpracovávají pro Radu návrhy koncepcí politiky v jednotlivých oblastech ochrany lidských práv a návrhy dílčích opatření a podněty ke zlepšení stavu dodržování lidských práv.“⁴³ Tím posílil FOD své postavení mezi nestátními organizacemi zabývajícími se domácím násilím v České republice.

V prosinci roku 2000 byl zahájen provoz prvního zařízení Klokánek v Žatci.

1. 4. 2001 skončilo zákonné pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí Fondem ohrožených dětí, nicméně ve své činnosti FOD i nadále pokračoval. Podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí lze sice tomu, kdo sociálně-právní ochranu vykonává bez pověření, uložit pokutu až do výše 200 000 Kč, ale jen tehdy, je-li tato činnost vykonávána v rozporu se zájmy dětí. „Protože vydání pověření je za podmínky, které jsme splnili, nárokové, MPSV tím, že nám pověření odmítá pod záminkou nesplnění podmínky bezúhonnosti vydat, samo nyní zákon o sociálně-právní ochraně dětí porušuje.“⁴⁴ Pověření bylo FOD vydáno v plném rozsahu až 11. 5. 2001 po tom, co bylo jako nezákonné zrušeno trestní stíhání dvou pracovníků FOD.

Dne 6. 12. 2001 schválila poslanecká sněmovna ČR těsnou většinou návrh novely zákona o rodině, kterou podala v rámci projednávání zákona o ústavní výchově poslankyně JUDr. Eva Dundáčková (ODS) z podnětu FOD. „Novela spočívá v tom, že soudy budou moci místo nařízení ústavní výchovy svěřit dítě do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, což jsou i naše Klokánky.“⁴⁵ Dále se v novele uvádí též, že pokud toto zařízení bude poskytovat rodinnou péči, bude mít dokonce přednost před zařízeními ústavní výchovy.

Dne 7.12.2001 byla Fondu ohrožených dětí uložena pokuta ve výši 200 000 Kč dle rozhodnutí ministerstva práce a sociálních věcí za porušení zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. Po podání rozkladu byla pokuta zrušena.⁴⁶

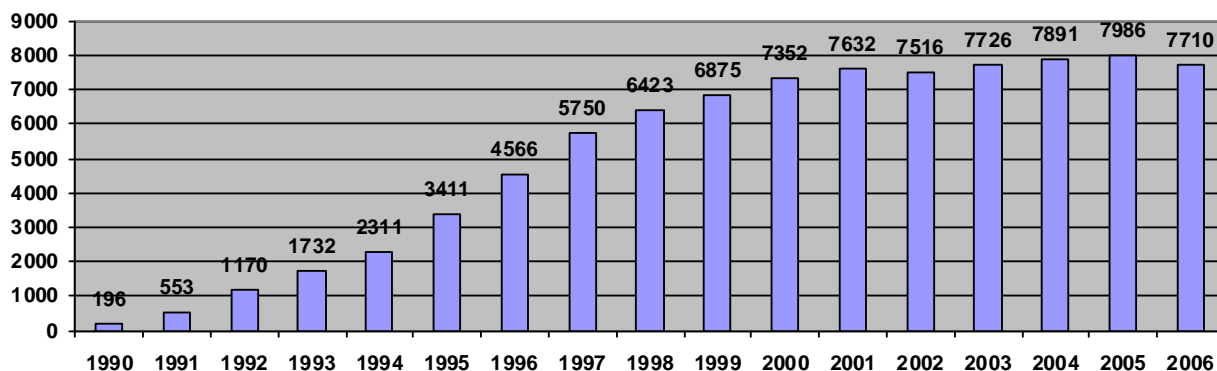
1. 6. 2003 byl otevřen první Klokánek zaměřený a vybavený na péči o novorozeňata a batolata. Je v Praze 4, Láskově ulici.

Během roku 2003 vznikl ve spolupráci s FOD dokumentární film Jana Žáčka „Mají jenom nás“, který se zaměřuje na úroveň a problémy náhradní rodinné péče v ČR.

1. 2. 2004 bylo založeno Centrum náhradní rodinné péče při pobočce FOD v Ostravě.

V listopadu a prosinci roku 2005 se uskutečnila kampaň FOD na ochranu dětí před domácím násilím. V jejím rámci byly vystaveny v obchodních centrech plakáty s panenkou „Hurtmie“, heslo kampaně bylo: „Děti nejsou panenky na hraní“. Celý projekt vznikl díky již zmíněné reklamní agentuře Proximity Prague, která ho navrhla a sponzorovala. „Duchovním otcem panenky Hurtmie je pan Pavel Staněk, kreativní ředitel Proximity Prague, realizační tým tvořil dále pan Luděk Kováč a pan Ondřej Šmerda. Díky této kampani bylo o Fondu ohrožených dětí slyšet i v New Yorku a v Ženevě.“⁴⁷

Graf č.2 - členská základna FOD

2.3 Klokánek

V září 2000 byl otevřen první objekt, v němž je realizován projekt Fondu ohrožených dětí – Klokánek. Jedná se o alternativu ústavní péče, která se snaží nabídnout dětem prostředí podobnější a bližší klasické rodinné výchově. „Klokánky mají pověření MPSV jako zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, proto mohou přijímat děti na základě žádosti rodičů, soudního rozhodnutí (předběžné opatření nebo rozsudek), žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí i na základě žádosti samotného dítěte či osoby, která malé dítě nalezne opuštěné nebo v jiné krizové situaci.“⁴⁸ Péče o děti, které by jinak musely jít do dětských domovů, se ujímá „teta“, která je zaměstnancem FOD, popř. manželský pár. Teta má na starosti vždy skupinku tří až čtyř dětí a tráví u nich vždy celý týden včetně nocí. Po týdnu se vystřídá s druhou tetou. Tato forma péče o děti má dle § 46 odst. 2 zákona o rodině přednost před ústavní péčí.

Pro děti je tato forma péče méně stresující, nemusí si zvykat na velké množství vychovatelek, které se u dětí střídají po několika hodinách. Klokánky mají nepřetržitý provoz, proto jsou schopny kdykoli přijmout i novorozence, kteří potřebují rychlou pomoc, např. kvůli tomu, že jejich matky nevyhledaly lékařskou péči. „Většina přijatých dětí má stejnou anamnézu jako děti přijímané do ústavní výchovy – zanedbávání, domácí násilí, neschopnost zajistit řádnou péči, týrání, zneužívání, bytové důvody, a někdy i hospitalizace osamělého rodiče či svěření dítěte za účelem zajištění náhradní rodinné péče.“⁴⁹

Výhodou formy výchovy uplatňované v Klokánku je velké množství praktických znalostí, které děti zde mají šanci získat, ale v ústavní péči ne. Jde o běžné fungování rodiny, kdy se všichni členové podílejí např. na přípravě večeře apod. Společně mluví o tom, co se chystají dělat, i o tom, co se během dne stalo. Dítě si tak tvoří sociální vazby, jejichž absence při ústavní výchově může vést k psychickým problémům, k zaostávání ve vývoji a k poruchám chování. Samozřejmě se stále jedná o péči náhradní a přechodnou. Projekt Klokánek není určen k dlouhodobému pobytu dětí, ačkoli technicky to možné je. „Průměrná doba pobytu dětí v Klokánku je půl roku. Kolem šedesáti procent dětí se vrací k rodičům, asi třicet procent přechází do trvalé náhradní rodinné péče. Zbývajících deset procent zahrnuje ukončení pobytu v Klokánku zletilostí či umístěním do jiného zařízení (nemocnice, psychiatrie nebo ústavní výchova).“⁵⁰

První budova, ve které projekt Klokánek začal již v roce 2000 fungovat, se nachází v Žatci. Následovala k tomuto účelu zrekonstruovaná budova v Dolním Benešově na Opavsku (budova původně sloužila jako učiliště) a na podobném principu začal fungovat také azylový

dům na Praze 8. V objektu na Praze 8 byl v roce 2000 zrušen dosavadní internát pro děti ze sociálně slabých a problémových rodin. Většina z těchto dětí by skončila v ústavní péči, jelikož jejich rodiče se o ně jsou schopni postarat pouze o víkendech a ne během celého týdne. „Protože nám jich bylo líto stejně jako toho, že pro naše účely vhodně vybavený objekt by měl přestat sloužit dětem, navrhli jsme, že objekt budeme provozovat - z jedné poloviny jako internát a z druhé jako alternativu ústavní péče pro přechodné pobyty dětí, o které není schopna postarat se jejich rodina.“⁵¹ Tento návrh byl Městskou částí Praha přijat.

V roce 2001 byl otevřen další Klokánek v Kroměříži. Je to „...současně první Klokánek, kde teta a strýc pečují o děti ve svém bytě, v tomto případě v krásném rodinném domku se zahradou.“⁵²

Momentálně funguje v ČR 12 Klokáneků se střídavou péčí s kapacitou 327 míst. Jejich přehled uvádím v tabulce č. 2 na str. 24. „Dalších 5 Klokáneků máme ve vlastních rodinných domech „klokaních“ tet a strýců v Českých Budějovicích (kapacita – 3), Lázních Libverda, okr. Liberec (kapacita - 3), v Dubí – Pozorka, okr. Teplice (kapacita - 2), ve Smržovce, okr. Jablonec nad Nisou (kapacita - 3) a ve Vysokých Popovicích, (kapacita - 3), s celkovou kapacitou 14 míst.“⁵³ Celková kapacita těchto zařízení je tedy 341 míst.

Statistiku všech zařízení Klokánek za rok 2008 uvádím v tabulce č. 1 níže. Počet „děckodnů“ znamená součet počtu dnů pobytu všech dětí v Klokánku za rok 2008. Obložnost v roce 2008 je získána výpočtem počet děckodnů děleno počtem dnů v roce (366). Průměrná obložnost v procentech je vypočtena jako obložnost děleno kapacitou násobeno stem.

Tabulka č.1 – statistika Klokáneků za rok 2008

V roce 2008 nově přijato dětí	411
V roce 2008 odešlo dětí	373
Do roku 2009 zůstalo dětí (stav dne 31.12.2008)	301
Počet děckodnů za rok 2008	98507
Kapacita zařízení - počet lůžek	338
Obložnost v roce 2008	269,1448
Průměrná obložnost Klokáneků v %	79,6286

Tabulka č.2 – přehled Klokánků

Město	Adresa	Počet bytů	Kapacita
Praha 8	Chabařovická 1125/4 180 00 Praha 8	7	28
Praha 4	Lásková1803 148 00 Praha 4	12	40
Praha 10	K Učilišti 165 100 00 Praha 10 Štěrboholy	12	48
Hostivice	Komenského454 253 01 Hostivice	12	48
Žatec	Studentská1044 438 01 Žatec	1	4
Dolní Benešov	Osada Míru 313 747 22 Dolní Benešov	6	24
Kroměříž	Kollárova 658 767 01 Kroměříž	5	20
Kroměříž	Havlíčková 3286/121 767 01 Kroměříž	7	28
Brno	Michalova 4/2586 628 00 Brno Líšeň	11	43
Chomutov	Školní pěšina 5249 430 00 Chomutov	2	8
Litoměřice	Alšova 800/8 412 01 Litoměřice	6	24
Pardubice	Nerudova 880 530 02 Pardubice	3	12

2.4 Nejznámější příběhy Klokánku

V této kapitole jsem se oproti očekávání rozhodl nevěnovat se Kuřimské kauze. Na popsání celého medializovaného problému by bylo potřeba mnoho prostoru, který raději budu věnovat jiným příběhům.

2.4.1 Denisa – První dítě v Klokánku

Prvním dítětem, které bylo přijato do Klokánku v Žatci, byla čtyřdenní holčička Deniska. Do zařízení byla převezena přímo z porodnice. „Její matka nás ještě před porodem požádala o nalezení osvojitelské rodiny, která by novorozeně převzala přímo z porodnice tak, aby neskončilo v ústavu.“⁵⁴ Ačkoli FOD mělo připravené dvě rodiny, které se hodily k osvojení takového novorozeněte, dítě nakonec skončilo v Klokánku. Deniska se totiž narodila s rozštěpem horního patra a rtu. Na takovéto komplikace nebyly rodiny připraveny, a proto se Deniska stala prvním dítětem, o které se začali starat „klokaní“ rodiče Jiránkovi. Ti si naštěstí Denisu zamilovali natolik, že se nabídli nechat si ji sami v případě nemožnosti najít náhradní rodiče.

Už za dva týdny se našel vhodný manželský pár, kterému se Deniska zalíbila. Soud jim vyhověl a předal jim novorozeně do péče předběžným opatřením. „A naši "klokaní rodiče" jsou šťastni, že s novými Denisčinými rodiči se ihned spřátelili a budou teď pro ni alespoň – podle jejich slov – "bábou a dědkem".“⁵⁵

2.4.2 Josef – začátky pražského Klokánku

Dvouletý Josífek přišel do Klokánku od svých prvních pěstounů. Ti ho přijali jako dítě, které díky vlivu ústavní výchovy a vrozeného mentálního handicapu trpí těžce opožděným vývojem. Sami měli již tři děti. Jako mnoho dětí po opuštění ústavní výchovy i Josífek byl velmi citově vyprahlý a vyžadoval téměř neustálou a intenzivní pozornost a péči svých nových rodičů. Díky jejich trpělivosti chlapec velmi pokročil ve svém vývoji.

„Na vlastní, ještě poměrně malé děti pěstounů Josífek velmi žárlil a ty měly po určité době pocit, že svou matku kvůli němu ztrácejí. Jeho přítomnost pak začaly vnímat velmi negativně. Pěstounka se dostavila na Fond ohrožených dětí ve stavu naprostého vyčerpání a s pocitem viny ze selhání s tím, že už nemůže dál, že s Josífkem nezvládá domácnost ani ostatní děti a že se jí hroutí celá rodina.“⁵⁶ Protože pěstouni nechtěli, aby Josef byl umístěn opět

v ústavu, uvítali možnost svěřit ho do péče Klokánku. V Klokánku na Praze 8 se ho ujala teta, která si ho ihned zamilovala. Po několika dnech se rozhodla vzít si Josífka do pěstounské péče. Jelikož zatím neměla vlastní děti, stal se tak chlapec jedináčkem, což se ukázalo jako mnohem příhodnější prostředí pro jeho výchovu. Soud návrhu vyhověl během měsíce. „Původní pěstouni se o Josífka stále velmi zajímají a jsou šťastni, že tak rychle získal nové a láskyplné rodinné zázemí.“⁵⁷

2.4.3 Sourozenci z Kroměřížska

V prosinci roku 2000 se na pobočku FOD v Kroměříži dostavila paní K., která se údajně od 24. 11. 2000 starala o tři sourozence, jejichž matka je momentálně nezvěstná a otec je v psychiatrické léčebně. Žádala od pracovníků FOD finanční podporu s odůvodněním, že na ODP jí odmítli přiznat dávky, které potřebuje k péči o děti. „Chtějí je dát do dětského domova, a to ona nechce. Po ověření, že paní K. skutečně o děti pečuje a že okresní úřad podal 6. 12. 2000 návrh na ústavní výchovu, jsme jí poskytli opakovaný příspěvek v celkové výši 10 500 korun.“⁵⁸ Krátce po této finanční výpomoci však pracovníce FOD zjistily, že paní K. je známá svou vášní k automatům, a proto není vhodnou opatrovnící pro děti ani člověkem, kterému by měly být svěřeny finanční prostředky k péči o ně. Proto pracovníci FOD kontaktovali otce dětí a nabídli mu, že se o děti může postarat pěstounská rodina (manželé Jiránkovi) v žateckém Klokánku. Otec s tímto řešením souhlasil, vše bylo zdokumentováno a ohlášeno na příslušný okresní úřad a okresní soud. Tři dny před stanoveným datem předání dětí novým pěstounům přišla paní K. opět s žádostí o finance, aby mohla děti nakrmit. Pracovnice FOD, Eliška Petruchová, její žádosti nakonec vyhověla a večer se přišla ujistit, jak byla tato finanční výpomoc využita. Zjistila, že děti jsou doma samotné a hladové. „Navrhla jim tedy, že mohou jít s ní, že jim dá najíst, což zjevně uvítaly. U paní Petruchové byly celý víkend velmi spokojené. Jen se stále ujišťovaly, že je nedáme do dětského domova. Uklidnily se teprve, když jim Eliška slíbila, že do domova určitě nepůjdou.“⁵⁹

Hned druhý den po převzetí dětí Klokánkem (16. 1. 2001) podal okresní úřad návrh na vydání tzv. rychlého předběžného opatření na umístění všech tří dětí do diagnostického ústavu s odůvodněním, že OPD nejsou známi manželé Jiránkovi ani kvalita péče v zařízení Klokánek a navíc nezletilá Michaela vyžaduje individuální přístup... Okresní soud následujícího dne tomuto návrhu v plném rozsahu vyhověl. „Protože jsme se o vydání předběžného opatření

neoficiálně dozvěděli, pokusili jsme se děti traumatu z násilného odebrání do ústavní péče uchránit tím, že jsme je dne 17. 1. 2001 vzali na návštěvu k pěstounské rodině Telínových.⁶⁰ 22. 1. 2001 byl u manželů Telínových proveden pokus o odebrání dětí. Děti však utekly a celá rodina se vzápětí ukryla u jiných pěstounů, protože děti chtěly v rodině zůstat. Otec podal odvolání ve věci předběžného opatření vydaného soudem, jemuž bylo 6. 2. 2001 vyhověno. Předchozí rozhodnutí bylo zrušeno s odůvodněním, že otec jednal v zájmu dětí, když je předal do péče FOD.

V červenci roku 2002 byly však děti od pěstounů skutečně odvezeny na základě soudního rozhodnutí. To bylo vydáno na základě žádosti matky o vrácení dětí do péče po tom, co se vrátila z Německa. Soud jejímu návrhu vyhověl a děti byly pěstounům odebrány za dramatických okolností. „Naštěstí jsou děti podle poznatků sociální péče i našeho šetření a rozhovoru s nimi ve škole v pořádku a doma spokojené. Péče matky se výrazně zlepšila. Sama nás pozvala kdykoliv i na neohlášenou návštěvu.“⁶¹

Na základě tohoto případu nicméně bylo započato trestní stíhání dvou pracovníků FOD. Více informací o tomto problému viz. kapitola 2.2 – Historie FOD.

2.4.4 Míša

V září 2006 byla na základě předběžného opatření přijata do Klokánku dvouletá Míša, která trpí vrozeným handicapem. Jedná se o málo známou, bohužel nevyléčitelnou, nemoc zvanou tuberózní skleróza. Napadenou má kůži, srdce, ledviny, oči a především mozek. V Míšině mozku se zjednodušeně řečeno vyskytují shluky odumřelých buněk. Některé z nich způsobují epileptické záchvaty, takže Míša bude celý život nucena pojídat léky proti epilepsii. Odumřelé mozkové buňky způsobují zpožděný psychomotorický vývoj na úrovni středně těžké mentální retardace.

Míša přišla do Klokánku po tom, co ji její matka zanechala přes noc v bytě pouze se svým přítelem a odešla dle vlastních slov ke kamarádce. Tam zůstala přes noc a následně zaspala. Její přítel ráno v šest hodin odešel do práce a Míšu nechal doma samotnou, ačkoli dítě potřebovalo pravidelně brát léky. Na místo byla povolána policie telefonátem od sousedů, kteří ohlásili, že v bytě brečí batole. „Matka později u soudu uvedla, že se o dceru nemůže starat, protože bydlí na ubytovně nebo přespává u kamarádů. Zprvu dcerku několikrát do

měsíce navštěvovala, později ale její návštěvy ustaly. Kontakt s ní nebylo možné navázat, byla neznámého pobytu. Ani otec neměl podmínky pro výchovu dítěte. Holčičku si proto chtěla vzít babička, ale s ohledem na svůj věk (64 let) si to nakonec rozmyslela.⁶² V Klokánku byla Míša svěřena „tetě“ Janě F., která si ji velmi rychle oblíbila. Nakonec se rozhodla odejít z Klokánku a požádat o svěřeni Michalky do opatrovnictví. S otcem i babičkou dítěte se dohodla na vzájemném navštěvování a soud proti tomuto uspořádání nic nenamítal. Michalce byly při přijetí do Klokánku dva roky, nyní vyrůstá již u své nové rodiny. „Klokánek sice přišel o vynikající tetu, ale Michalka získala tu nejlepší mámu, a to je důležitější.“⁶³

Na těchto příbězích je vidět snaha co nejrychleji a nejefektivněji pomoci dětem, ale také úskalí spolupráce státních a nestátních organizací na ochranu ohrožených dětí, nekompaktnost soudních jednání a postupů ostatních aparátů.

2.5 Dílčí závěr

Fond ohrožených dětí je pružným aparátem, který je schopen rychle a efektivně zasáhnout v případě potřeby ve prospěch ohrožených dětí. Prošel několika spory s médii a státní správou, názory veřejnosti se měnily a vyvíjely.

Názory na tuto organizaci se velmi různí. Někteří odborníci tvrdí, že v FOD není dostatečně zajištěna odborná způsobilost personálu, který má děti na starosti. Z některých případů vyplývá snaha řešit každý problém co nejrychleji a může se zdát, že za každou cenu a bez ohledu na názory soudu. Je pravda, že FOD a soudy se v několika případech neshodli na nejlepším možném řešení pro dětské oběti domácího násilí. Nicméně ve všech těchto případech nakonec došlo ke konsenzu obou subjektů a k vyřešení problému takovou cestou, která se ukázala jako správná.

I po polemikách o způsobilosti FOD pomáhat ohroženým dětem je FOD funkční a uznávanou organizací, která od svého vzniku vyřešila mnoho případů domácího násilí i jiných situací, které ohrožovaly život, zdraví nebo vývoj dítěte.

3. Další projekty

V této kapitole se budu věnovat organizacím, které působí v České republice a mají podobný okruh zaměření jako Fond ohrožených dětí, tzn. alespoň část jejich činnosti je zaměřená na pomoc týraným dětem.

Pro podrobnější rozbor činnosti jsem si vybral dvě organizace, které patří mezi nejnámější takto zaměřené subjekty v ČR. Cílem této kapitoly je shrnout jejich činnost tak, aby bylo možno porovnat jejich aktivity s činností FOD rozebranou v předchozí kapitole č.2. U každé organizace popíšu její stručnou historii a hlavní směry činnosti.

Dále chci také zhodnotit kvantitu i kvalitu informací, které poskytují veřejnosti v oblasti domácího násilí a své činnosti.

3.1 Sdružení Linka bezpečí

„Jak vyplývá ze samotného názvu organizace, Sdružení bylo založeno za účelem pomoci dětem a mladým lidem nejen v jejich obtížných životních situacích, ale i při jejich každodenních starostech a problémech. Sdružení je akreditováno v rámci systému sociálně-právní ochrany dětí v České republice. Sdružení je dále členem celosvětové asociace dětských linek důvěry Child Helpline International (CHI).“⁶⁴ Od počátku funguje ve spolupráci s Nadací Naše dítě, která financuje většinu aktivit Sdružení.

Sdružení Linka bezpečí dětí a mládeže bylo založeno 13. 4. 1994 díky Ing. Zuzaně Baudyšové, paní Jarmile Knight, MIL a MUDr. Davidu Marxovi. Od svých počátků si toto občanské sdružení klade za cíl zajišťování pomoci a ochrany dětem a mladistvým v tíživých či krizových životních situacích. Za pomoci a podpory kolegů z Velké Británie zahájila svou činnost linka telefonické krizové intervence dne 1.9.1994. Prostory našla v budově nacházející se v areálu Psychiatrické léčebny v Praze – Bohnicích a začala fungovat jako linka telefonické krizové intervence fungující po celý rok, 24 hodin denně, která ctí zásadu anonymity klienta. Generálním partnerem Sdružení Linka Bezpečí se stala společnost ČESKÝ TELECOM. Díky její pomoci mohly od 1. 1. 1997 volat na nové telefonní číslo 800 155 555

zdarma děti z celé České republiky. Možnost bezplatného dovolání jak z pevných, tak z mobilních sítí umožňuje českým dětem společnost ČESKÝ TELECOM dodnes. V roce 1996 byly zrekonstruovány prostory Sdružení Linka bezpečí dětí a mládeže. Díky dotaci Ministerstva zdravotnictví, která se podílela na úhradě nákladů rekonstrukce, se mohlo Pracoviště Linky bezpečí se přemístilo do větších prostor a mohlo díky tomu rozšířit počet konzultantských míst z šesti na deset. V současné době pracují konzultanti na 12 terminálech. Pomoc Linky bezpečí spočívá především v tom, že umožňuje dětem, aby se bez obav někomu svěřily se svými problémy. Aby se mohly poradit, jak se zachovat v určitých životních situacích, které se jim jeví jako složité. Na Lince bezpečí mohou najít podporu, porozumění, radu či se mohou domluvit na zprostředkování konkrétní pomoci. Často mají snahu své problémy řešit samy, ale např. nevědí, na koho se mohou obrátit. V tom případě jim pracovník Linky poskytne potřebné informace. Linka bezpečí disponuje rozsáhlou databází odkazů na různá zařízení zabývající se ochranou dětí, každý dětský klient tak může jednoduše získat potřebné adresy a telefony.

V letech 1995 – 2003 fungovalo i Krizové centrum jakožto nestátní zdravotnické zařízení, které svojí činností doplňovalo činnost Linky bezpečí. Tam mohla být dítěti poskytnuta kvalifikovaná pomoc prostřednictvím lékaře, psychologa a sociálního pracovníka. „Sloužilo také jako školicí pracoviště pro vysokoškolské studenty a v neposlední řadě se věnovalo preventivním a výzkumným aktivitám. Jednou z výzkumných aktivit byl také celonárodní výzkum s názvem „Retrospektivní studie pohlavního zneužívání dětí v dospělé populaci České republiky“.⁶⁵ Krizové centrum ukončilo svou činnost v únoru 2003. V letech 2001 - 2003 byl týmem pracovníků Sdružení prováděn reprezentativní výzkum „Retrospektivní studie fyzického a psychického týrání v dětství u dospělé populace ČR“. Na počátku r. 2001 zahájila provoz Internetová linka bezpečí. Je určena dětem, jež nemohou či nechtějí využít telefonického spojení. Kontaktovat ji je možné prostřednictvím e-mailového spojení lb@linkabezpeci.cz.

Od 2. 4. 2001 zahájil provoz další projekt Sdružení, Rodičovská linka. Tato telefonická linka je určena dospělým, kteří se chtějí poradit s výchovou svých dětí s dětským psychologem a psychoterapeutem. Krizovou intervencí a poradenské služby po telefonu na Rodičovské lince zajišťují psychologové a odborní pracovníci. Pracovníci Rodičovské linky s volajícím problém nejen konzultují, ale dále ho mohou odkázat na příslušná odborná pracoviště v okolí jeho bydliště, neboť disponují celorepublikovou databází příslušných státních a nestátních institucí.

V letech 2002 až 2003 probíhal jednoletý projekt „Práva dětí v soudním řízení“, na němž spolupracovalo Sdružení Linka bezpečí s Evropskou unií. Byl zaměřen na poměrně dlouhodobý problém s nímž se potýkají české soudy, sociální služby, policejní vyšetřovatelé atd., a to nedobrovolný kontakt dětí v roli svědků s právními procesy a jejich složkami.

Od začátku září 2003 je v provozu také Linka vzkaz domů, která slouží dětem a mladistvým, kteří byli vyhozeni z domova, jsou na útěku z rodiny, či ústavního zařízení nebo o tomto kroku přemýšlejí. Prvotním úkolem Linky je předávání vzkazů rodičům či jiným blízkým osobám dětí na útěku, které se sice nechtějí vrátit zpět, ale přesto by rády nechaly svým blízkým zprávu, že jsou naživu a zdraví. Dětem, které by se domů vrátit chtěly, ale nemají odvalu rodičům zavolat z obavy z jejich reakce, jsou pracovníci na Lince vzkaz domů připraveni pomoci nalézt cestu zpátky. Pokud se dítě za žádnou cenu domů vrátit nechce, pomůže mu Linka vzkaz domů zprostředkovat umístění v azylovém domě, v krizovém centru či v jiném obdobném zařízení, kde by našlo prozatímně střechu nad hlavou. Se zviditelněním této Linky souvisí také Pomněnkový den, který si poprvé Sdružení připomnělo 25.5.2004. Jedná se o Mezinárodní den pohřešovaných dětí. Výtěžek ze sbírky, kterou Sdružení Linka bezpečí v tento den pořádá, je použit právě na provoz Linky vzkaz domů. „Symbolem Mezinárodního dne pohřešovaných dětí je kvítek modré pomněnky, kterému je už od středověku přisuzována magická moc. Když budete nosit pomněnku u sebe, vaši nejbližší na vás nikdy nezapomenou. A stejně tak nebudou zapomenuty děti, které utekly z domova nebo z něj byly vyhnány.“⁶⁶ Podle aktuálních údajů Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování, Odboru pátrání Policejního prezidia ČR, je v České republice každým rokem hlášeno zmizení tisíců lidí, mezi nimiž převažují děti. V roce 2007 bylo vyhlášeno v tuzemsku pátrání po 8696 dětech a mladistvých osobách, z čehož bylo 2263 osob pohřešovaných z domova a 6433 z výchovných ústavů a dětských domovů.

V březnu roku 2006 se uskutečnily první výcviky v krizové intervenci díky projektu, který Sdružení zahájilo již roku 2005 a jehož cílem bylo založit vzdělávací středisko, kde by bylo možné tyto výcviky pořádat, vytvořit koncepci výcviků v krizové intervenci a vytvořit metodickou příručku. Projekt byl spolufinancován Evropským sociálním fondem, státním rozpočtem České republiky a rozpočtem hlavního města Prahy. Partnery v tomto projektu bylo Občanské sdružení „D“ z Liberce, Vzdělávací institut ochrany dětí a Česká asociace pracovníků linek důvěry. Během r. 2006 byl realizován projekt zaměřený na žáky 8. a 9. tříd základních škol s názvem „Tell your children“. Má za cíl přiblížit dětem Chartu práv Evropské unie a názorně jim předvést, kam až může vést nedodržování těchto práv. Projekt je realizován za finanční podpory Evropské komise, je vytvořený v partnerství s Nadací Tereziín,

Linkou detskej istoty, Kulturním centrem Drážďany a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Sdružení Linka bezpečí vydává svůj bulletin, jehož redakční rada je nyní ve složení: Ing. Renáta Vargová jako šéfredaktorka, dále Mgr. Martin Balcar, Bc. Martin Klouda, Mgr. Vendula Kodetová, Mgr. Denisa Krumpová, Alena Šimečková, DiS. a Bc. Šárka Laipoldová. Dále spolupracuje na vydávání mnoha odborných publikací.

Sdružení Linka bezpečí disponuje také vlastním vzdělávacím střediskem, které se nachází na adrese Čimická 809/53, 181 04 Praha 8 – Čimice. Tam se také konají kurzy potřebné k přijetí na pozici konzultanta na Lince. Dalšími podmínkami jsou: minimální věk 20 let, ukončené střední vzdělání – maturita, trestní bezúhonnost, úspěšné absolvování přijímacího pohovoru vedeného psychologem, absolvování kurzu Specifika Linky bezpečí a kontrolní náslech na Lince bezpečí.

3.2 Bílý kruh bezpečí

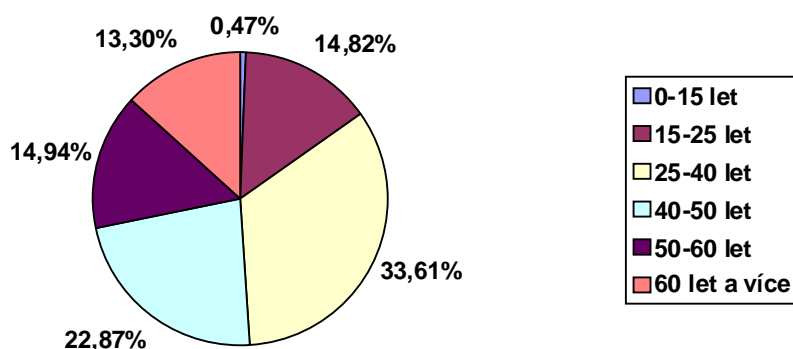
Bílý kruh bezpečí⁶⁷ je občanské sdružení, které vzniklo dne 4.9.1991 registrací u Ministerstva vnitra ČR. Zaměřuje svou činnost na pomoc obětem trestných činů. 19.11.1991 bylo na tiskové konferenci oznámeno otevření první poradny BKB v Praze 2, Sptihněvově ulici 6. Tentýž den poskytl Bílý kruh bezpečí pomoc prvním obětem. Nyní funguje již devět kontaktních míst, na kterých se mohou hlásit potřební občané, nepočítaje linku DONA, která je začleněna do struktury BKB. Sídlo BKB je na adrese U Trojice 1042/2, 150 00 Praha 5. Hlavním zdrojem informací, které BKB veřejnosti poskytuje, je jeho čtvrtletník Zpravodaj BKB, který poprvé vyšel v červnu roku 1992.

Předmětem činnosti Bílého kruhu bezpečí je zejména materiální a morální pomoc obětem trestné činnosti a to formou bezprostřední morální psychologické, právní a finanční pomoci v síti poraden BKB, která je vykonávána bez nároku na odměnu. Dále zvýšení informovanosti obyvatelstva i státních orgánů o problémech obětí trestné činnosti, o možnostech a prostředcích prevence trestné činnosti (tzn. konání přednášek, seminářů, kongresů a jiných akcí, publikační činnost, vystupování v masmédiích, vydávání vlastních

informačních materiálů – čtvrtletník Zpravodaj BKB), spolupráce s národními i mezinárodními organizacemi zabývajícími se pomocí obětem trestné činnosti a prevencí kriminality (Evropské fórum služeb obětem, Aliance proti domácímu násilí atd.), založení nadace na pomoc obětem trestných činů a zlepšení právního postavení poškozených v trestním řízení a ve společnosti díky zpracování a předkládání podnětů k zákonodárným iniciativám, spolupráce při tvorbě zákonů od věcného záměru.

BKB zaměřuje svou poradenskou činnost na osoby jakéhokoli věku, nevěnuje se pouze dětem (na rozdíl od FOD). Následující graf č.3 ukazuje poměr různých věkových skupin klientů BKB, kteří v roce 2008 kontaktovali BKB osobně na jeho pobočkách.

Graf č.3 - věkové složení klientů BKB

Orgány BKB jsou Valná hromada a Představenstvo. Valná hromada je shromážděním všech členů, resp. všech jimi zvolených delegátů. Je svolávána prezidentem sdružení minimálně jednou za dva roky. „Představenstvo sdružení tvoří 7 až 11 členů. Je statutárním orgánem sdružení a rozhoduje o všech věcech, které nejsou výslovně vyhrazeny jiným orgánům sdružení.“⁶⁸ Členem sdružení se může stát fyzická či právnická osoba na základě písemné žádosti podané u představenstva BKB a zaplacení členského příspěvku. Práva a povinnosti členů BKB jsou například být informován o činnosti sdružení, podílet se podle svých možností na činnosti sdružení, pomáhat podle svých sil, možností a schopností obětem a osobám ohroženým trestnou činností, účastnit se valné hromady členů a hlasovat. Důvodem nepřijetí může být zejména odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody za úmyslný trestný čin u fyzické osoby a takové zaměření činnosti právnické osoby, které je v rozporu s posláním a cíli BKB. Představenstvo BKB může udělit čestné členství osobě, která se svou činností výrazně zasadila ve prospěch cílů BKB. Čestní členové jsou osvobozeni od placení

členských příspěvků. Síť regionálních poboček je budována s cílem přiblížit co nejvíce pomoc BKB obětem trestných činů. Regionální pobočka vznikne v místě, kde je iniciativní skupina členů BKB schopna zajistit pravidelný chod poradny pro oběti trestných činů. Na návrh iniciativní skupiny regionu představenstvo sdružení zřizuje regionální pobočku, potvrzuje její sídlo, jednatele pobočky a oprávnění užívat název a ochrannou známku BKB. Sdružení získává finanční prostředky z členských příspěvků, darů, subvencí a také vlastní činností sdružení. „Hospodaření s finančními prostředky sdružení náleží představenstvu BKB. Představenstvo je povinno dbát na to, aby byly prostředky použity výlučně pro dobro obětí trestné činnosti a rozkvět sdružení.“⁶⁹

Z významných bodů v historii tohoto sdružení bych jmenoval například rok 1996, kdy BKB natočil pro Českou Televizi šestidílný seriál o prevenci kriminality pro seniory a rozhlasová stanice Vltava vysílala po celý rok pravidelný týdenní pořad „Bílý kruh bezpečí“. Tentýž rok Bílý kruh bezpečí vystoupil mj. na konferenci o domácím násilí, která se konala na Policejní akademii ČR. V roce 1997 se na Kladně uskutečnily s velkým ohlasem dva vzdělávací cykly pro učitele ZŠ z celé ČR zaměřené na ochranu dětí před šikanováním. Kurzy finančně podpořila Nadace rozvoje občanské společnosti z prostředků Phare. V roce 1998 natočila Jana Knitlová ve spolupráci s Bílým kruhem bezpečí pro Českou televizi unikátní šestidílný autorský dokument o obětech trestných činů. V pořadech mimo jiné poprvé promluvila řada klientů BKB o své nezáviděníhodné situaci po trestném činu. Dokument byl odvysílán, několikrát reprízován a vyžádán k dalšímu využití školami Ministerstva vnitra ČR. V roce 1999 nabyl účinnosti nový zákon o peněžité pomoci obětem trestných činů, na jehož přípravě se BKB podílel díky pozvání poslanců na dvě konzultace, které se uskutečnily již minulý rok. BKB se podařilo mj. prosadit peněžitou pomoc i pro oběti násilí spáchaného blízkou osobou. Bílý kruh bezpečí zahájil velmi dobrou spolupráci s odškodňovacím odborem Ministerstva spravedlnosti ČR. Nadace rozvoje občanské společnosti podpořila projekt BKB zaměřený na pomoc obětem domácího násilí.

V roce 2000 Bílý kruh bezpečí uzavřel partnerství s akciovou společností Philip Morris ČR, která podpoří několikaleté projekty pro pomoc obětem domácího násilí v naší zemi. BKB také zpracoval rozsáhlou analýzu k problematice právní ochrany obětí domácího násilí pro MV ČR. V roce 2001 Bílý kruh bezpečí realizuje v partnerství s Philip Morris tři velké projekty: první reprezentativní sociologický výzkum o domácím násilí, celostátní linku s nepřetržitým provozem pro oběti domácího násilí (DONA) a celostátní osvětovou a informační kampaň k domácímu násilí. Od 1. ledna 2007 působí v České republice nová pracoviště poskytující krizovou pomoc osobám ohroženým domácím násilím - Intervenční

centra. Tato centra poskytují individuální sociálně právní pomoc v konkrétních případech a zároveň koordinují interdisciplinární spolupráci mezi dalšími navazujícími službami na úrovni kraje. „V případech vykazání spolupracují s Policií České republiky. Personálně je jejich činnost zajištěna proškolenými pracovníky, kteří mají pro tuto službu osvědčení signované náměstkem ministra práce a sociálních věcí.“⁷⁰

Důležitou částí činnosti BKB je provozování linky DONA. Jedná se o specializovanou celostátní telefonickou službu pomoci pro osoby ohrožené domácím násilím. Pracuje v nepřetržitém provozu od 11. září 2001. „Pomáhá každému, kdo se cítí ohrožen domácím násilím nebo je svědkem domácího násilí, pomáhá profesionálům, kteří při výkonu svého povolání přicházejí do prvního či opakovaného kontaktu s osobou ohroženou domácím násilím, respektuje anonymitu klientů, respektuje požadavek diskrétnosti, garantuje vysoký standard služeb.“⁷¹ Nejvíce volání přijímá DONA začátkem pracovního týdne:

- v pondělí 1426 volání, tj. 17,3 %
- ve středu 1337, 16,2 %
- a v úterý 1292, 15,7 %

Z obsahu rozhovorů lze usuzovat, že volající řeší vyhocené situace, ke kterým došlo právě o víkendu, tedy v době, kdy blízké osoby tráví více času společně. Převažujícím vztahem mezi ohroženou a násilnou osobou je vztah manžel/manželka (79 %). V hlubším propadu se objevují vztahy jiné: druh/družka (12,1 %), rodič/dítě (11 %), exmanželé (9 %) a partneři společně obývající byt nebo dům (9 %). Rizikovým faktorem se stává taková izolace v důsledku přirozených etap života, jakými jsou mateřská a rodičovská dovolená, práce z domova, změna statusu v okamžiku ukončení aktivního života a přechodu do starobního důchodu. DONA linka již eviduje případ týraného muže na mateřské dovolené. „V oblasti primární prevence domácího násilí je ústředním poselstvím vzkaz: „Pěstujte kontakty s rodinou, s přáteli i se sousedy. Nedovolte, abyste zůstali vydáni napospas násilné osobě. Případné násilí neskrývejte a hledejte okamžitě pomoc.““⁷² Absence primární prevence se projevuje i v bezradnosti osob ohrožených domácím násilím. Nedisponují žádnými informacemi o tom, co mohou v ohrožení udělat a kam se mají obrátit.

Právě tento problém se snaží řešit BKB a DONA linka, a to prostřednictvím svého magazínu, vlastních publikací a informačních kampaní (viz. výše). O aktivitě a důležitosti činnosti DONA linky svědčí tabulka č.3 na str. 35 shrnující počty telefonátů uskutečněných na lince DONA v jednotlivých měsících a letech.

Tabulka č.3 – počty přijatých hovorů na lince DONA v měsících a letech

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Celkem
2001									320	472	462	339	1593
2002	282	274	289	247	276	199	219	170	144	236	248	209	2793
2003	249	225	275	235	236	195	226	210	270	423	337	316	3197
2004	276	301	308	299	260	368	183	229	248	315	318	312	3417
2005	282	259	300	282	291	335	255	296	310	322	270	254	3456
2006	270	279	339	310	270	251	315	313	308	275	319	311	3560
2007	387	305	292	303	288	258	332	361	298	382	362	312	3880
CELKEM													21896

3.3 Dílčí závěr

Sdružení Linka Bezpečí a Bílý Kruh Bezpečí jsou organizace známé především díky svým telefonním linkách, které jsou určeny pro pomoc obětem domácího násilí. Dále pomáhají samozřejmě i v jiných složitých situacích. Obě organizace byly založeny o něco později než Fond ohrožených dětí. Jedna v září roku 1991, druhá až v roce 1994.

Linka bezpečí se zaměřuje především na problémy dětí, ale ne pouze na domácí násilí. DONA linka se naopak zaměřuje na domácí násilí, nicméně její služby vyhledávají a využívají spíše dospělí.

Velký přínos pro oběti trestných činů vidím v publikační činnosti BKB. V roce 2007 vyšla např. velmi zajímavá publikace BKB: Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů (příručka pro pomáhající profese).

Obě sdružení mají na svých stránkách podrobné a komplexní informace o problematice, kterou se zabývají. Dále je zde možno najít hned několik různých kontaktů na dané organizace, jejich různé odnože, spolupracující subjekty apod. Díky tomu je zabezpečena poměrně jednoduchá a rychlá možnost kontaktu pro ty, kteří ho potřebují.

Dále se zaměřím na samotný problém informovanosti veřejnosti (a především dětí) o problematice domácího násilí, a to především formou empirického výzkumu provedeného na základních školách v Praze.

4. Výzkum mezi žáky základních škol

Jako praktickou část své práce jsem se rozhodl uskutečnit výzkum mezi žáky základních škol v Praze. Cílem je zjistit stupeň informovanosti žáků o problému domácího násilí. Chci zde zodpovědět otázku, zda děti mají dostatek informací o domácím násilí na to, aby dokázaly včas pochopit, že je někdo v jejich okolí ohrožen, a aby mu zvládly poradit či pomoci. Dále chci zjistit, co je hlavním informačním kanálem, kterým tyto informace získávají, a kdo je autoritou, ke které by se obrátily v případě potřeby. Chci také znát jejich názor na to, kde domácí násilí začíná, co může být jeho projevem a jak by poradily dětem, které by za nimi přišlo s takovýmto problémem.

Věřím, že informovanost dětí o tomto problému je prvním krokem k rychlejší a efektivnější pomoci dětským obětem domácího násilí. Sociální prostředí dítěte je většinou první možností zabránění domácímu násilí. Spolužáci jsou prvními lidmi, kteří si mohou všimnout změny v chování ohroženého dítěte, popř. i tělesných příznaků surového zacházení s dítětem. Zároveň je to většinou první šance pro oběť, jak může kontaktovat osobu, která nepatří do rodiny. Ve chvíli, kdy zázemí rodiny přestává fungovat jako primární sociální skupina určená k výchově dítěte a mění se na nepříjemné až nebezpečné prostředí, mají děti tu výhodu, že (na rozdíl např. od matek na mateřské dovolené) mají další sociální skupinu, se kterou se stýkat víceméně musí a rodina jim v tomto styku může jen velmi těžko zabránit. Z tohoto důvodu je škola pro děti prvním způsobem záchrany před domácím násilím a tím pádem i první skupinou, která se o tomto problému může dovědět. Právě proto je třeba děti kvalitně informovat o problému domácího násilí a možnostech ochrany před ním.

V této kapitole nejprve popíši postup a formu výzkumu, otázky, které jsem kladl, a následně rozeberu odpovědi žáků. Zmíním ty nejzajímavější odpovědi, rozeberu odpovědi nejčastější a v závěru se pokusím sumarizovat výsledky výzkumu tak, aby tato práce mohla sloužit jako inspirace pro pedagogy i pracovníky sdružení na pomoc ohroženým dětem, kteří by hledali cestu, jak zlepšit informovanost dětí o tématu domácího násilí s cílem lepší prevence tohoto problému.

4.1 Použité metody výzkumu

Po zvážení možných metod výzkumu jsem se rozhodl pro kladení otevřených otázek formou dotazníku. Tato metoda nevyžadující přímou interakci mezi tazatelem a respondentem umožňuje dotázání poměrně velkého množství osob během krátké doby. Primární data takto shromážděná budu zpracovávat částečně kvantitativně (počet dětí, které o problému neslyšely apod.), částečně kvalitativně (spektrum odpovědí na otázku významu pojmu domácí násilí), jelikož odpovědi na otázky postojové nelze příliš dobře zpracovávat formou tabulek a statistických shrnutí.

Výzkum jsem po zvážení okolností časově zařadil až na samý konec vytváření diplomové práce. Věřím totiž, že poslední události (např. soudní spor z Rakouska s Josefem Fritzlem, ve kterém se jednalo o případ otce, který zadržoval a znásilňoval svou dceru po 24 let) mnohé změnily na náhledu dětí na problematiku domácího násilí, a proto se nynější odpovědi mohou velmi lišit od těch, které by respondenti uváděli např. minulý rok. Uskutečněním výzkumu až v prvních týdnech roku 2009 jsem, jak věřím, dosáhl maximální možné aktuálnosti sesbíraných dat.

Dotazovaní žáci dostali dotazník v rámci besedy s městskou policií hlavního města Praha, na vyplnění jim bylo poskytnut dostatek času, aby se mohli dostatečně vyjádřit. Dotazníky byly koncipovány jako čtyři otevřené otázky bez předem definovaných možností odpovědi. Tato metoda pokládání otázek ponechává dotazovaným dostatek prostoru pro vyjádření vlastního mínění. Nenutí žáky vybírat z předem určených možností, které nemusí dostatečně pokrývat celé spektrum názorů, které děti mohou mít. Jelikož v tomto průzkumu jde především o vlastní názory dětí, pokládal jsem tuto metodu za nejvhodnější. Uzavřené otázky by mohly respondenty občas nutit k pokřivenému odpovídání na otázky, protože by se museli od svého názoru v odpovědi mírně odchýlit.

Samozřejmě, tato forma pokládání otázek má i své nevýhody. Zaprvé nedochází k přímému kontaktu mezi tazatelem a dotazovaným, což odfiltruje v mnoha případech jemné nuance citového zabarvení odpovědí a tím bude odpovědi žáků standardizovat. Není při ní možné klást doplňující otázky na základě odpovědí na otázky původní, proto mnohé děti zřejmě nerozeberou téma domácího násilí do takové míry, jaké by byly schopny. Je možné, že při rozebírání odpovědí bude zjištěno, že otázky byly špatně položené, nedostatečně jasně formulované, málo či příliš intimní. Dále hrozí riziko, že některé děti dotazník vůbec nevyplní, popř. mu budou věnovat jen minimální úsilí. To by se při přímém kontaktu stávalo méně často, nebo vůbec.

Absence předem formulovaných odpovědí může děti svádět k ledabylým či zlehčujícím odpovědím, ale na druhou stranu ponechává dostatek prostoru pro ty, kteří se budou chtít rozepsat a plně tak vyjádřit svůj vztah k tématu. Jako u všech výzkumů, i zde nebude možno brát v potaz všechny odpovědi, jelikož děti nemusí chápat závažnost tématu, mohou ho zlehčovat, vyjadřovat se o něm posměšně až vulgárně. Takovýto přístup lze tolerovat u věkové skupiny vybrané pro tento výzkum, proto předem počítám s vyřazením některých dotazníků z celkové statistiky právě z tohoto důvodu. Nicméně tyto dotazníky přiložím k práci také a v závěrečném shrnutí je budu považovat za nutné procento odpovědí nevhodných k začlenění do objektivního závěru, protože věřím, že tyto odpovědi nereflektují reálný vztah dotazovaného k tématu, pouze jeho snahu být vtipný, rebelský a zviditelnit se v kolektivu.

Otázky byly pokládány ve znění:

- 1.) Slyšel jsi už pojem „domácí násilí“? Kde to bylo?
- 2.) Věnovali jste se tématu domácí násilí ve škole? (např. při občanské nauce)
- 3.) Co pro Tebe znamená pojem domácí násilí?
- 4.) Co bys řekl kamarádovi, který se Ti svěří s tím, že ho doma bijí?

U prvních dvou otázek očekávám odpovědi, které shrnu již výše zmíněnou kvantitativní metodou, u otázky č. 3 a 4 budu pracovat spíše na kvalitativním rozboru postojů respondentů.

Vzorek dotazovaných se skládal z pěti pátých tříd a pěti devátých tříd základní školy. Věřím, že věkový rozdíl mezi těmito skupinami je dostatečně markantní na to, aby bylo možno vysledovat rozdíly ve způsobu odpovídání i obsahu odpovědí. V pátých třídách čekám větší respekt k autoritě, proto i menší procento zlehčujících či posměšných odpovědí. V devátých třídách naopak čekám vyšší informovanost žáků o problému domácího násilí, proto i věcnější a přesnější odpovědi na otázky.

4.2 Cíl výzkumu

Výzkum o informovanosti dětí o problému domácího násilí jsem provedl především s cílem objasnit vztah dětí k tomuto tématu. Po rozebrání a shrnutí odpovědí na dotazníky čekám odpovědi na otázky, zda děti ví, že domácí násilí existuje, zda si pod tímto pojmem umí představit konkrétní situaci, zda by věděly, jak se v takovéto situaci zachovat. Chci objasnit, komu by se děti nejčastěji svěřovaly, zda ví o organizacích, které jim mohou v takovýchto případech pomoci, kdo je pro ně autoritou, s níž by byly schopny o problému domácího násilí hovořit.

Očekávám, že odpovědi pomohou zjistit, jak nejlépe informovat děti o problému domácího násilí. Zda je potřeba informovat o všeobecných zásadách chování se v situaci, kdy dítě samo či někdo, kdo je s ním v kontaktu, je ohrožováno osobou z rodiny na psychickém či fyzickém zdraví. Jestli je potřeba tato pravidla demonstrovat konkrétními případy, nebo jestli stačí je dostatečně vysvětlit dětem na všeobecné rovině.

V ostatních částech své práce se zaměřuji na konkrétní způsoby ochrany a pomoci obětem domácího násilí. Nicméně výzkumy ukazují, že jen málo případů domácího násilí vyjde vůbec na světlo. Proto je třeba informovat ty, kterých se toto téma týká, jak se zachovat v podobných situacích, aby nenechali ubližovat sobě ani jiným. V tomto výzkumu chci zjistit, jestli tato informovanost je dostatečná a jak ji případně zlepšit, zkvalitnit a zefektivnit.

4.3 Výsledky výzkumu – 5. třídy

První školou, na které žáci pátých tříd odpovídali na otázky, byla ZŠ Palmovka 468/8, Praha 8, Libeň. Ve třídě bylo 24 žáků.

Odpovědi na otázky č.1 a 2 jsou shrnuty v grafech č.4 a 5 na str.40 a 41.

Zajímavé byly především odpovědi na otázku č.3. Děti často zmiňovaly mediálně známé případy (kauza Kuřim, případ znásilňované dcery z Rakouska apod.), vyjadřovaly se velmi odmítavě a odsuzovaly toto chování. Jeden informant na otázku vůbec neodpověděl a tři odpověděli „nic“. Nejčastěji se objevovala odpověď, která charakterizovala domácí násilí

jako fyzickou újmu – bití, mlácení za známky, pálení cigaretami. Dále se objevily o něco obecnější charakteristiky jako např. týrání – fyzické a psychické, využívání dětí, vylévání zlosti na dětech, vyhrožování, křičení. Některé děti se snažily zahrnout do své odpovědi i prvek přehnaného trestu. Např. odpověď: „No když třeba rodiče své děti mlátí. Např. když dítě něco provede, nemusí to být moc vážné, ale tak rodiče ho mlátí.“ Další odpovědi byly evidentně poznamenány medializovanými kauzami, které se týkaly domácího násilí. Např.: „že ho dávaj do sklepa a mlátěj“, nebo „že třeba táta znásilní svoji dceru“. Dále děti přirovnávaly domácí násilí k šikaně ve škole: „Je to hnusné! Je to šikana.“

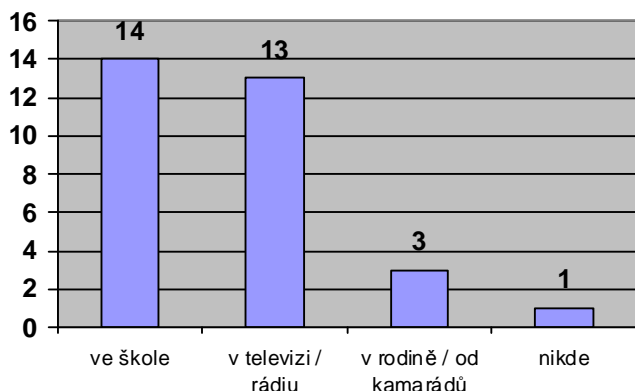
Slovní spojení typu „rodinní příslušníci“ nebo „ublížení na zdraví“ se v odpovědích objevovala častěji, než jsem původně čekal. Je vidět, že média velmi pomáhají k informovanosti dětí o domácím násilí, protože jde právě o obraty používané velmi hojně ve zpravodajství.

V odpovědích na čtvrtou otázku bylo jen minimum těch, které by nevedly k nějakému posunu při řešení případu domácího násilí. Pouze jeden žák odpověděl, že neví, co by dělal, a jeden odpověděl, „že je chudák“. Další dvě odpovědi v sobě obsahovaly: „Ať to řekne někomu, hlavně ne mně.“ Tyto odpovědi neberu příliš vážně, věřím, že šlo o odpovědi rádoby vtipné, které ve skutečnosti nereflektují vztah respondenta k tématu.

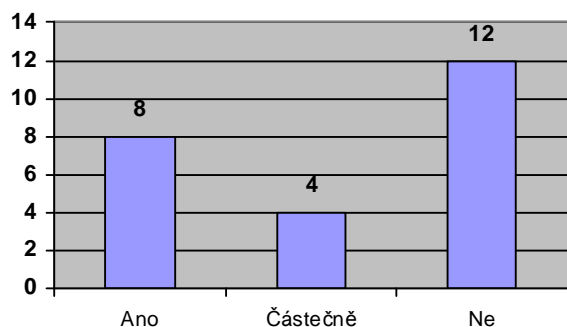
Děti nejčastěji odkazovaly svého fiktivního přítele v nouzi na dospělou osobu: „Poradil bych mu, ať to řekne někomu dospělému. A že si to nemá nechat pro sebe.“ Byl to často buď soused nebo nějaký příbuzný, s nímž by onen kamarád problém neměl. Šestkrát byla v odpovědi zmíněna Linka bezpečí a čtyřikrát škola. Oproti mému očekávání mají děti velkou důvěru i v policii, v odpovědích byla zmíněna šestkrát.

A jedna zajímavá odpověď na konec: „Že by měl alespoň na 1 den a noc utéct.“ Těžko posoudit, zda se jedná o nadnesenou odpověď, nebo jestli si respondent uvědomuje nebezpečnost takové situace a chce ohroženého ochránit i za cenu poměrně riskantního podniku, ke kterému by ho dle své odpovědi navedl.

Graf č.4, 5. třída, ZŠ Palmovka, otázka č.1

Graf č.5, 5. třída, ZŠ Palmovka, otázka č.2

Další školou navštívenou v rámci výzkumu byla ZŠ Chvaletická 917/1, Praha 9, Hloubětín. Dotazováno bylo 26 žáků páté třídy.

Na první otázku přibyla několikrát opakovaná zajímavá odpověď, že se o problému domácího násilí děti dověděly z internetu. Mírně úsměvná odpověď byla „ze seriálu“.

V odpovědích na otázku č.3 a 4 byla patrná zajímavá snaha odlišovat běžný fyzický trest, který je pro některé děti ještě akceptovatelnou formou výchovy, od neopodstatněného bití či jiných forem domácího násilí. Tato snaha je patrná např. z odpovědi: „Domácí násilí je, když někoho doma bijí hodně a ne jen za věci, za které můžem,“ nebo z odpovědi na otázku č.4: „Podle toho, za co ho bijí. Když za to, že něco provedl, tak bych řekl, že je to normální. A když za to, že nic neprovedl, řekl bych, ať jde na policii.“

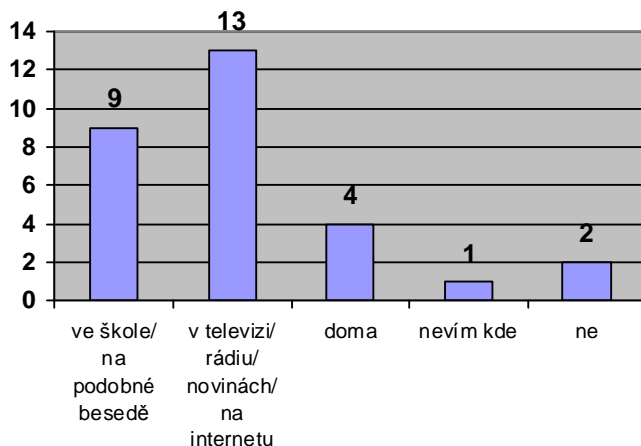
Další odpovědi na otázku č.3 opět zahrnovaly mnoho výrazů vandrující fyzické násilí. Např. bití, mlácení, fackování, kopání, strkání. Znovu se v několika dotaznících setkáváme s odkazem na mediálně známé případy (zavírání do sklepa apod.). Dále jsou zde i odpovědi zahrnující psychické formy týrání: „že ho doma bijí a že mu vyhrožují, že když to neudělá, tak ho zbijí“, „když v rodině někdo někoho bije, slovně napadá, nebo vydírá“, „např. rodiče, kteří bijí svoje děti a nutí je dělat blbosti, vydírají je atd.“

Z odpovědí na otázku č. 4 vyplynula zhruba stejná důvěra k dospělým a k autoritám ve škole jako na základní škole Palmovka. Zvýšil se počet odpovědí, které ohrožené dítě odkazují na policii. Naopak méně často žáci zmiňovali Linku bezpečí. Dva žáci odpověděli, že neví, co by dělali.

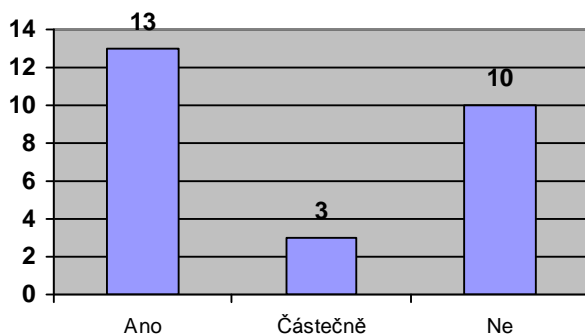
Zajímavá je odpověď: „Nejdříve by jsem si s ním o tom povídal, co se doma děje, jak ho mlátí atd. Potom by jsem šel na policii a řekl jim to,“ kde se jedná i o aktivní pomoc od tázaného žáka a ne jen o jeho radu. V následující odpovědi je patrné váhání, zda má tázaný právo předat dál informaci, která mu je svěřena: „I kdyby mi věřil, přemýšlela bych, jestli to mám říct, ale řekla bych to.“

V následujících grafech č.6 a 7 shrnuji odpovědi na otázky č.1 a 2.

Graf č.6, 5. třída ZŠ Chvaletická, otázka č.1

Graf č.7, 5. třída, ZŠ Chvaletická, otázka č.2

Poslední školou, na které žáci pátých tříd odpovídali na otázky v tomto výzkumu, je ZŠ Weberova 1090/1, Praha 5, Košíře. Dotazník odevzdalo 28 žáků.

Dva dotazníky nebudu brát příliš vážně pro jejich ledabylý tón odpovědí. První odpovědi zní: 1.) v televizi, 2.) ne, 3.) ne, 4.) ne. Druhý dotazník má vyplněné pouze první dvě otázky a to pouze jako „v telce“ a „ano“. Proto budu považovat za určující vzorek především zbývajících 26 dotazníků.

Zajímavé je, že na dvou dotaznících chyběla odpověď na první otázku, na jednom chyběla druhá odpověď, dva žáci neodpověděli na třetí otázku a jeden na čtvrtou. Zarážející je odpověď na první otázku: „Tento pojem jsem slyšela ve zprávách a v různých seriálech. A viděla jsem to ve vedlejším bytě.“ Zajímavý je také vysoký podíl televize v procesu informovanosti o takto závažném tématu. Všechny odpovědi na otázky č.1 a 2 jsem shrnul do grafů č.8 a 9 na str.43 a 44.

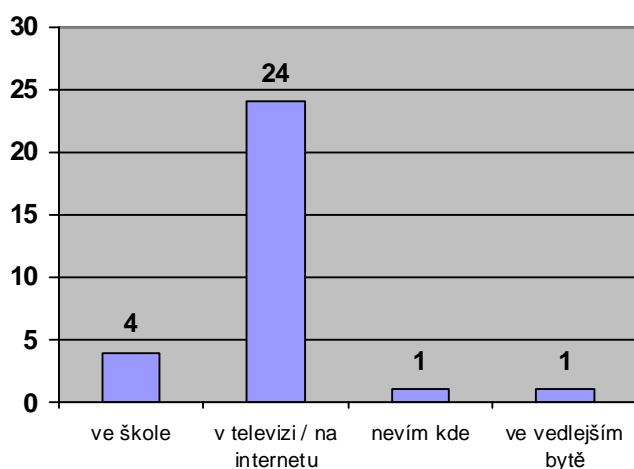
Originální jsou zde odpovědi na otázku č. 4 typu „nabídl bych mu, ať se ke mně přestěhuje“ a podivuhodný je nízký podíl žáků, kteří by ohroženému dítěti doporučili obrátit se na paní učitelku. V ostatních třídách byl podíl výrazně vyšší.

Některé odpovědi na třetí otázku byly velmi všeobecné: „násilí, které se provozuje doma“, „člověk týrá člověka doma“, „mlácení doma (brutální)“ atd. Opět se zde setkáme s přirovnáním k šikaně a se snahou zahrnout do charakteristiky problému všechny členy rodiny, ne jen rodiče ve vztahu k dětem. Jedna odpověď je velice stručná: „něco strašného“. Jiné odpovědi jsou naopak velmi podrobné: „Že se navzájem třeba dva manželé mlátí, nebo muž mlátí svou ženu i bezdůvodně. Nebo když otec mlátí dceru atd.“ Velmi často je zde použito slovo týrání a několikrát je zmíněno i psychické násilí na dětech v pojmech jako vyhrožování, nadávání apod.

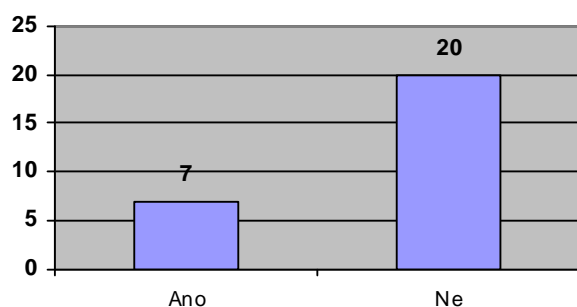
V odpovědích na čtvrtou otázku se objevuje stejná tendence důvěřovat nejvíce jiným dospělým a policii jako u respondentů z ostatních škol. Častěji je odpověď koncipovaná jako akce tazatele než jen jako rada, kterou by poskytl. Např.: „Ať se mnou jde na policii.“, „řekla bych to svým rodičům“, „řekl bych, ať se nastěhuje ke mně.“ apod. Stěhování je v odpovědích zmíněno nějakou formou dokonce čtyřikrát. Dva žáci by se zeptali proč, což může znamenat také jejich snahu dovědět se více informací před rozhodnutím o dalším postupu.

Velmi hezká je následující odpověď: „Bych mu poradila, aby okamžitě to řekl dospělý osobě, nebo aby to řekl našim a oni by to pak vyřešili nějak. Musí být nějaký způsob, aby se to vyřešilo.“

Graf č.8, 5. třída, ZŠ Weberova, otázka č.1

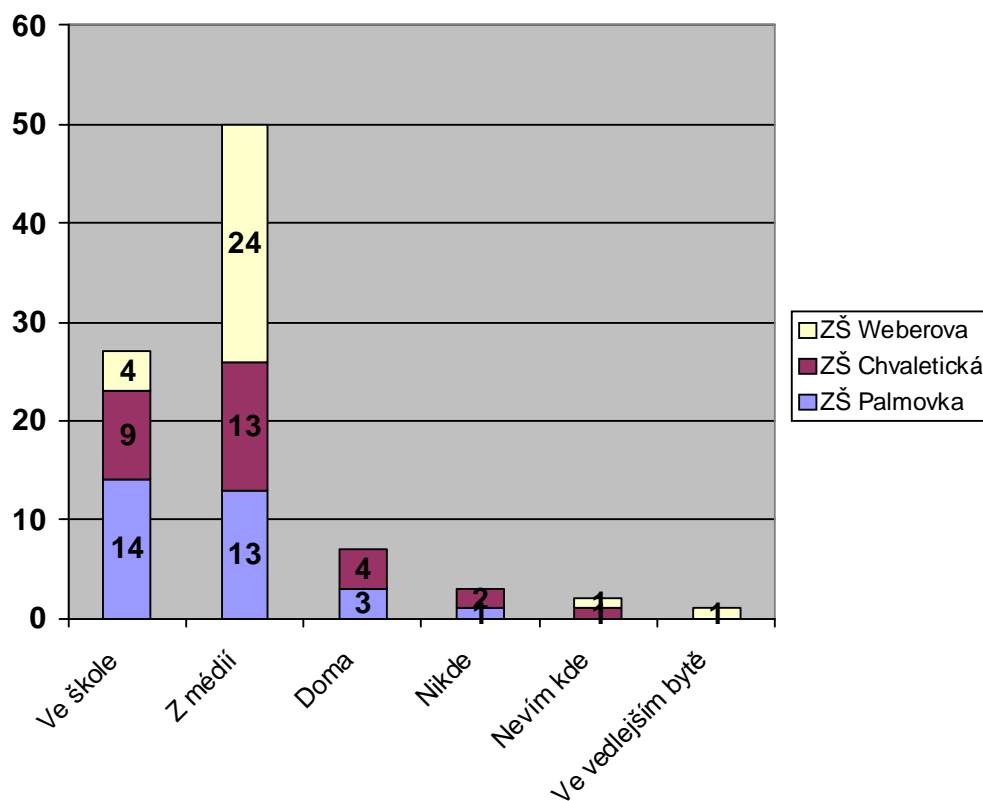

Graf č.9, 5. třída, ZŠ Weberova, otázka č.2

V pátých třídách bylo celkem vyplněno a odevzdáno 78 dotazníků. Souhrn odpovědí na první dvě otázky je v následujících grafech č.10 a 11 na str.44 a 45.

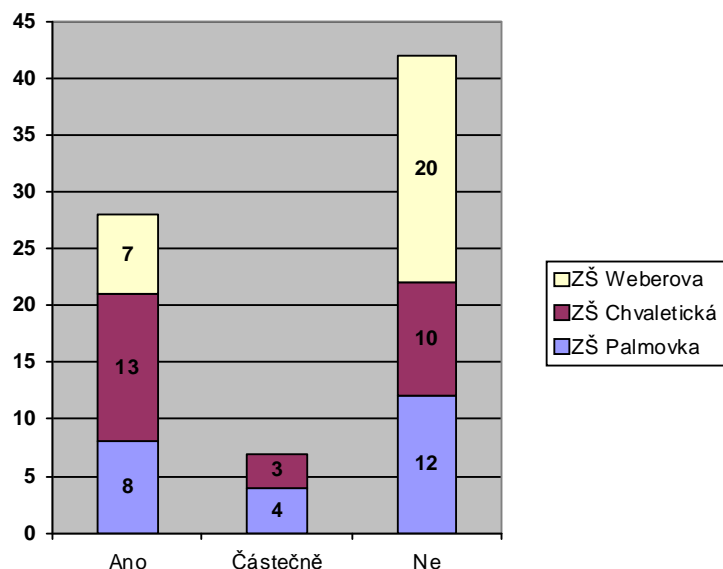
Graf č.10, 5.třída souhrn, otázka č.1

Z grafu č. 13 vyplývá, že na informovanost dětí o problematice domácího násilí mají velký vliv média. Dle mého názoru ke zviditelnění tohoto tématu výrazně přispěly především dvě kauzy z posledních měsíců. Zaprvé kauza Kuřim, zadruhé případ Josefa Fritzla z Rakouska. Druhý nejvýznamnější zdroj informací o tomto problému je pro děti škola. To by mělo být dostatečnou inspirací pedagogům k důkladnému a ucelenému výkladu o domácím násilí. Dle dětí se tak neděje, jak je vidět na grafu č.14. Samozřejmě graf nemusí odrážet

skutečnost, je možné, že mnoho žáků o problematice domácího násilí ve škole slyšelo a pouze si výklad nepamatuje, nebo právě nebyli přítomni. Nicméně i po tom, co vezmeme v úvahu tuto možnou nepřesnost, nevypadá graf č. 12 příliš povzbudivě.

Graf č.11, 5.třída souhrn, otázka č.2

Z dalších odpovědí je patrná poměrně dobrá informovanost dětí o tématu domácího násilí jako fyzického ubližování dítěti nebo jinému členovi rodiny. Nicméně odpovědi, které zahrnovaly i psychické týrání, byly už mnohem méně časté. O psychickém týrání (výhrůžkách, nadávkách apod.) se zmínilo pouze cca 15% respondentů.

Na čtvrtou otázku odpovídaly děti velmi často „aby se obrátil na policii“, popř. chtěly problém nahlásit samy: „Snažila bych se mu pomoci jakkoli, třeba na jeho rodiče zavolat policii.“ Je pravděpodobné, že na tyto odpovědi měla jistý vliv přítomnost policistů ve třídě, kde informanti dotazník vyplňovali. Kdyby výzkum neprobíhal v rámci besídek s městskou policií hlavního města Praha, tato odpověď by jistě nebyla tak častá.

Přes tento zkreslující vliv je počet odpovědí, kde je zmíněna intervence policie, velmi vysoký – zhruba 42% všech odpovědí. Z toho lze usuzovat na poměrně velkou důvěru, kterou respondenti k policii mají.

Hned v zápětí byla nejčastější odpovědí obrácení se na někoho dospělého, komu ohrožené dítě nebo respondent věří. Tyto odpovědi tvořily zhruba 35%. Velmi často se děti chtěly obrátit např. na své rodiče.

4.3 Výsledky výzkumu – 9. třídy

První školou, na které žáci devátých tříd odpovídali na otázky, byla opět ZŠ Palmovka 468/8, Praha 8, Libeň. Vyplněno bylo 31 dotazníků.

Na první otázku odpovídali respondenti opět v hojné míře, že o domácím násilí slyšeli v masových médiích. Jedna odpověď byla velmi zajímavá: „v počítačové hře“. Na druhou otázku se odpovědi na rozdíl od pátých tříd více shodují na tom, že problematiku domácího násilí ve škole žáci probírali, ačkoli tři žáci to vnímali jako nedostatečné probrání tématu a dva odpověděli, že téma vůbec neprobírali. Odpovědi na první dvě otázky jsou shrnuty ve grafech č.12 a 13 na str. 47.

V odpovědích na otázku č. 3 je vidět velký důraz na zbytečnost domácího násilí, je hodnoceno žáky velmi negativně. Dále je velký počet respondentů, kteří si uvědomují také psychickou formu domácího násilí. Pět respondentů uvedlo jako odpověď „nic“ nebo prostor pro odpověď proškrkli. Nicméně u dvou z nich je vidět, že tuto otázku považovali čistě za vyjádření vlastní situace, protože odpovídali např.: „Pro mě? Nic, něco, co se týká ostatních.“ To může sice signalizovat nezáměr o okolí, nicméně se odpověď nedá brát jako neznalost problematiky. Dále jeden žák odpověděl „zákaz na počítač“, což nebudu brát jako vážnou odpověď, spíše jako záměrné nadlehčování problematiky.

Odsuzování domácího násilí se projevovalo v mnoha odpovědích. Např.: „Že je to pěkně ubohý. Kdo to dělá, tak je s prominutím blbec.“, „sviňárna“, „Něco nepříjemného, co není legální a je to k ničemu.“, „Probíhá v rodinách, kde si rodiče neváží svých dětí... (Hnus!)“ apod. Ze sebraných dat je vidět, že mnoho respondentů si uvědomuje nebezpečí domácího násilí, jeho zbytečnost, nelegálnost a dle jejich vlastních slov i jeho „ubohost“.

Nejkomplexnější odpovědi na otázku byly zřejmě tyto: „Bezduvodné napadání člověka, fyzicky ale hlavně psychicky. Trestání za úplné blbosti apod...“ a „Používání své síly proti mladšímu nebo slabšímu v rodinném nebo partnerském vztahu.“

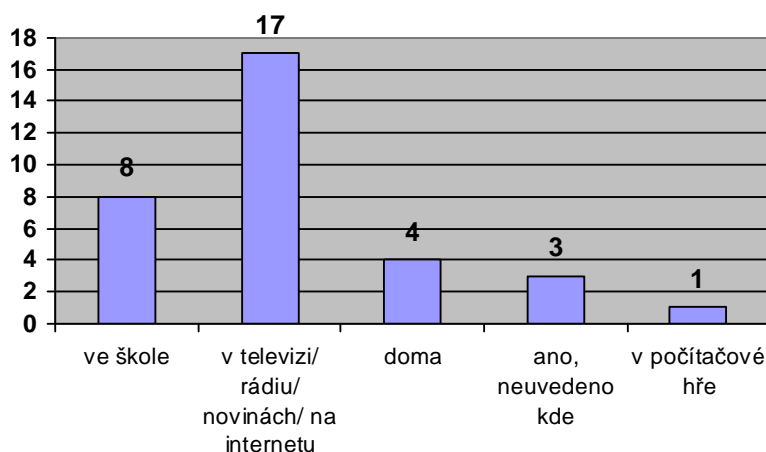
Na čtvrtou otázku jeden žák neodpověděl vůbec a dva napsali: „ať je praštit taky“. Kromě těchto nedostatečných odpovědí se našlo mnoho respondentů, kteří odpovídali velmi obecně: „Ať to někomu řekne,“ „že to musí nějak řešit,“ „ať to nahlásí,“ „ať jde za někým, kdo mu může pomoci,“ „budu se snažit pomoci“ atd. Takovýchto odpovědí byla zhruba jedna třetina. Mnoho žáků dále uvádělo jako možnost nahlásit případ na policii, svěřit se ve škole nebo nějakému příbuznému, kterému ohrožené dítě důvěřuje.

Snaha pomoci je vidět např. z následující odpovědi: „Že by to měl řešit s odbornou pomocí, navštívila bych s ním odbornou pomoc.“ Bohužel informantka neuvedla, jakou

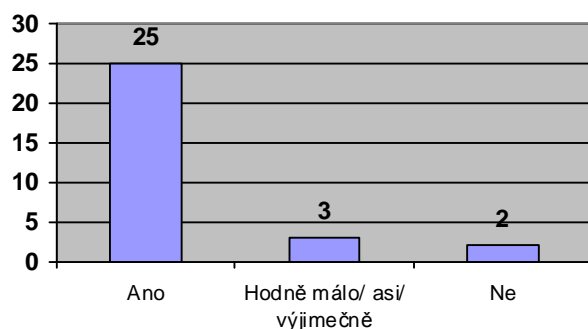
odbornou pomoc má na mysli, což snižuje výpovědní hodnotu této odpovědi. Jiné děti naopak uváděly přesnější data, např. obrátit se na Linku Bezpečí (tato odpověď se objevila v pěti dotaznících).

Zajímá odpověď také byla: „Řekla bych mu, že u mě má volnou postel a ať to nahlásí, pokud je to opravdu vážné.“

Graf č.12, 9. třída, ZŠ Palmovka, otázka č.1

Graf č.13, 9. třída, ZŠ Palmovka, otázka č.2

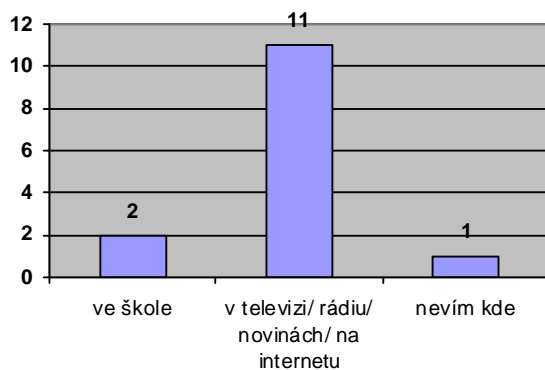
Na základní škole Weberova 1090/1, Praha 5, Košíře vyplnilo v deváté třídě dotazník pouze 12 žáků. Jejich odpovědi na první dvě otázky shrnují grafy č.14 a 15 na str. 48.

Na třetí otázku odpověděli tři respondenti, že pro ně tento pojem nic neznamena, jeden z nich doplnil, že se ho to netýká. Jeden žák odpověděl, že neví, co tento pojem znamená, protože „to nezná“. Jeden žák opět přirovnával domácí násilí k šikaně. Tři respondenti si uvědomili i psychický rozměr domácího násilí, např.: „Věc, která by se neměla dělat – jak ve fyzické podobě, tak v psychické.“ a „Týrání dětí (mladistvých), mlácení, ubližování, psychické týrání.“

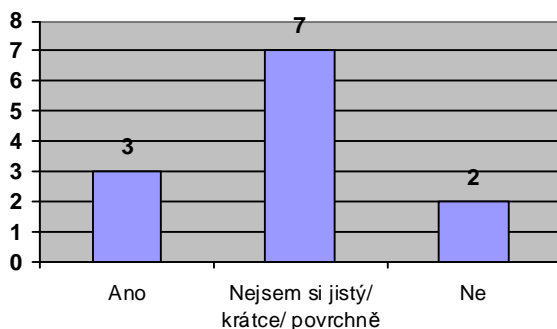
Mezi odpověďmi na čtvrtou otázku bylo mnoho velmi obecných, např.: „Snažila bych se mu pomoci, pokud by to šlo.“ Dvakrát zde byla zmíněna linka důvěry nebo Linka Bezpečí.

Poprvé zde převážila důvěra v učitele nad důvěrou v policii (v poměru 4:3). Jednou se dokonce v odpovědi objevuje nahlášení na sociální úřad: „Ať to nahlásí na policii, nebo na sociální úřad. Jestli by nechtěl, tak bych ho do ničeho nenutil.“

Graf č.14, 9. třída, ZŠ Weberova, otázka č.1

Graf č.15, 9. třída, ZŠ Weberova, otázka č.2

Na ZŠ Chvaletická 917/1, Praha 9, Hloubětín bylo v deváté třídě sesbíráno 16 vyplněných dotazníků.

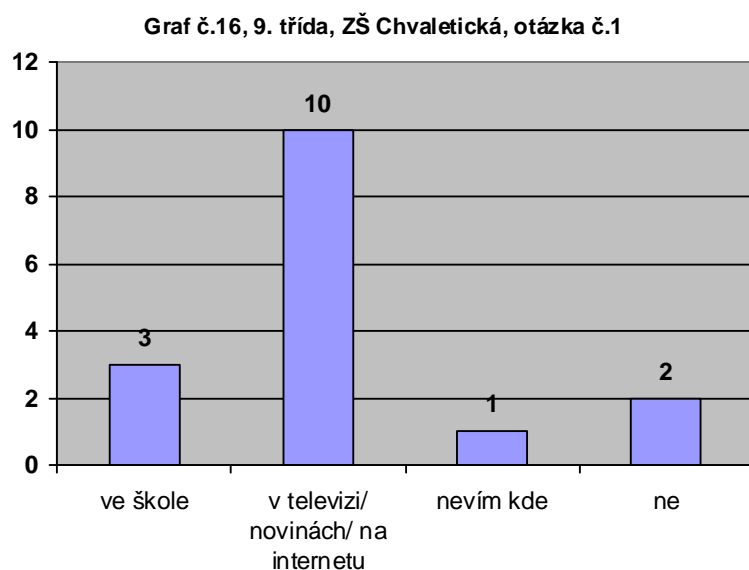
Na první otázku jeden respondent odpověděl velice zajímavě: „Jo. Bylo to v televizi. Ta Kuřimská kauza. To bylo vážně nechutný.“ Stejný žák odpověděl na otázku č.2: „Trochu. Víc ale toho vim z médií.“ Z toho se dá usuzovat na velmi vysoký přínos médií pro informovanost veřejnosti o problematice domácího násilí. Všechny odpovědi na otázku č.1 a 2 shrnují grafy č.16 a 17 na str.49 a 50.

Domácí násilí popisovali respondenti především jako nějakou formu fyzického ubližování v rámci rodiny. Toto pojetí pojmu domácí násilí v odpovědích výrazně převyšovalo psychické formy násilí (v poměru 6:1). Dále se v odpovědích objevuje velmi často negativní postoj k tomuto pojmu. Velmi obsáhlá odpověď byla: „Vybíjení si vzteku na slabším, kterého by jsme správně měli milovat. Dokazování si nadřazenosti násilnou formou.“

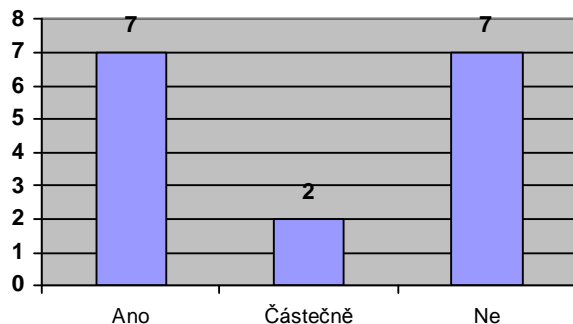
Dále uvádím tři nejzajímavější odpovědi, především pro jejich bojovný ráz a odsuzování domácího násilí: „Je to nesmysl, jelikož se s tím nic nevyřeší a rodiče nebo někdo z rodiny by měl jít do blázince a léčit se, potom to dítě je úplně chudák a má poznámku na celý život i vůči psychice.“, „Pro mě je to nepředstavitelné, nedovedu si představit, jak bych se zachovala ani jak bych se s tím vyrovnala. Věřím, že je to něco strašného, a nikomu bych to nepřála.“ a „Pro mě pojem domácí násilí znamená, že doma není něco v pořádku a řeší se to mlácením. Nesnáším, když o tom slyším v televizi, protože bych všechny násilníky poslala na doživotí do vězení.“

V mnoha odpovědích na čtvrtou otázku se objevuje hned několik možností, jak danou situaci řešit. Nejčastěji zmiňovaná je opět pomoc policie. Oproti předchozím dotazníkům je zde častěji zmiňována Linka Bezpečí (v sedmi dotaznících). Několik respondentů zmínilo odchod k jinému příbuznému, v pěti odpovědích by se děti obrátily na pedagoga. Nutnost uchránit ohroženého před bezprostředním nebezpečím je vyjádřena např. v odpovědi: „Ať zavolá na linku bezpečí a spí co nejdříve u mě,“ nebo: „Aby to řekl někomu jinému, příbuznému, nebo ohlásil na policii. Snažila bych se mu nejdříve pomoc já, ale to bych asi nevyřešila. Nejlepší by bylo, kdyby utekl k babičce nebo tak.“

V následující odpovědi lze opět vysledovat snahu rozlišit mezi „běžným“ trestem a domácím násilím: „Záleželo by, co by pod pojmem, že ho doma bijí, myslel. Jestli pár facek když něco provede, nebo bez důvodu výprask. Řekl bych mu, že existuje tísňová linka, nebo to probrat s někým dospělým (babičkou, strýcem).“

Graf č.17, 9. třída, ZŠ Chvaletická, otázka č.2

Poslední data byla získána od žáků ZŠ K Dolům, U Domu služeb 29/2, Praha – Modřany. Zde bylo vyplněno 26 dotazníků.

Mezi odpověďmi se překvapivě vyskytla na první otázku odpověď, že s domácím násilím se respondent setkal osobně. Zajímavá byla též odpověď: „Slyšela jsem o tom v televizi, v novinách, všude se o tom píše, ale taky mám kamarádku, která opustila svého kluka, kterej jí mlátil.“ Další věcí hodnou povšimnutí je vysoký podíl žáků, kteří slyšeli o domácím násilí ve škole. Na druhou otázku se neobjevila na této škole žádná záporná odpověď. Shrnutí odpovědí na první dvě otázky zobrazují grafy č.18 a 19 na str.51.

Na třetí otázku se objevilo široké spektrum odpovědí od mírně odlehčených („dávaj si doma sodu“) přes ty, které značily nízkou informovanost o tématu („Nevím, já to jako moc nikdy tomu nevěnovala pozornost.“), až k velmi stručným definicím („neadekvátní trestání“). Opět převažovaly odpovědi, které popisovaly domácí násilí jako fyzický akt, pouze šest žáků se zmínilo i o psychickém týrání.

Stejně jako v předchozích školách, i zde se našlo několik respondentů, kteří domácí násilí velmi kritizovali a odsuzovali. Např.: „Něco nechutného. Nepochopím lidi, co to dělají, a hlavně, co si tím dokazují.“, nebo: „Domácí násilí pro mě znamená trestný čin a myslím, že jde o velké ublížení jak tělesné tak duševní, protože se jedná o člověka z rodiny. Lidé většinou věří, že se to časem zlepší, a nehlásí tento čin na policii. V horších případech to může skončit buď postižením na celý život nebo smrtí.“

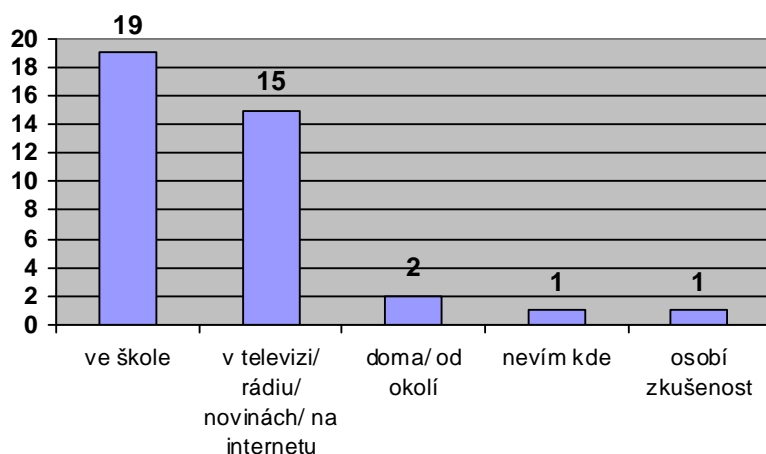
Nejpřekvapivější však byla odpověď: „vzpomínky na dětství s mým otcem...“. Těžkou můžeme posoudit, zda se jedná o nadsázku, nebo zda si respondent opravdu prošel situací, která měla blízko k domácímu násilí.

Na čtvrtou otázku odpověděli tři respondenti „nevím“, nebo nechali místo pro odpověď volné. Jeden žák reagoval velice jasně, nicméně nekonkrétně slovy: „práskni je“. Dalších šest odpovědí bylo velmi všeobecných, např.: „Aby to nahlásil“, „ať někam zavolá“ apod. Ostatní respondenti rozložili svou důvěru opět mezi školu, policii, jiné příbuzné a Linku Bezpečí, která zde obstála lépe než v předchozích školách. Ve svých odpovědích ji totiž

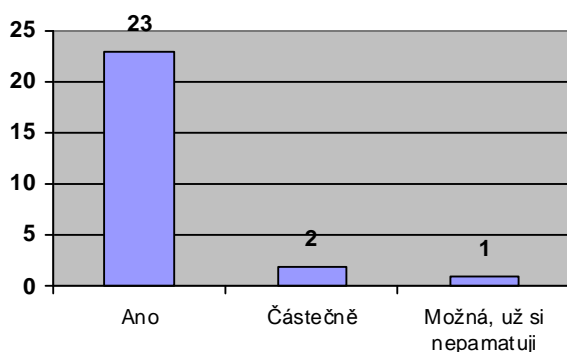
zmínilo 11 žáků. Velmi obsáhlá odpověď je tato: „Snažila bych se ho utěšit, i když by to nepomohlo, snažila bych se mu dát jistotu v něčem (alespoň ve mně) a navrhla bych mu oznámení třeba na linku důvěry nebo na policii. Asi by to nechtěl, protože by se bál následků, ale snažila bych se o to.“

S názorem předchozí respondentky na neochotu problém oznamovat úřadům souhlasí i následující odpověď, která navíc zřejmě vychází z přímé zkušenosti s problematikou domácího násilí: „Jeden kamarád se mi s tím svěřil. Chtěla jsem společně s ním zavolat na nějakou bezpečnostní linku, ale on nechtěl, což chápu. Snažila jsem se mu pomoci, jak nejvíc to šlo.“

Graf č.18, 9. třída, ZŠ K Dolům, otázka č.1

Graf č.19, 9. třída, ZŠ K Dolům, otázka č.2

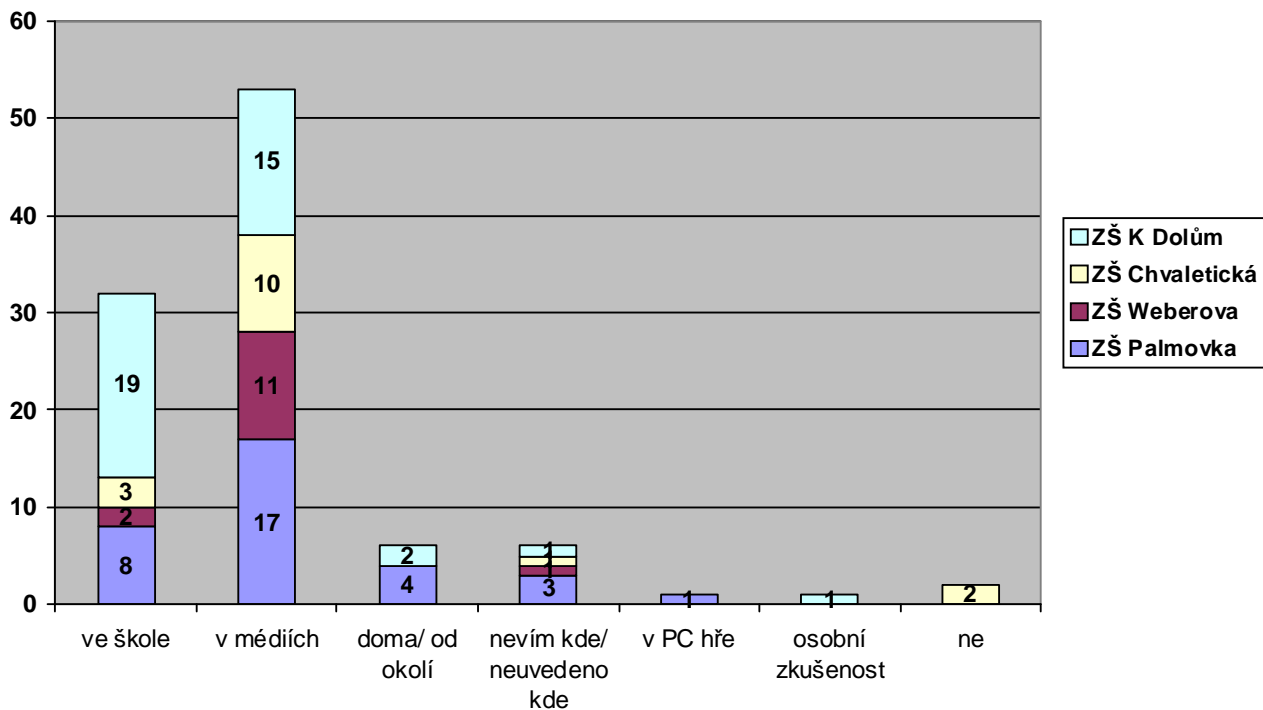

Dále ještě uvádím shrnutí dat ze všech devátých tříd v grafech č.21 a 22. Vzorek se skládal z 85 vyplněných dotazníků.

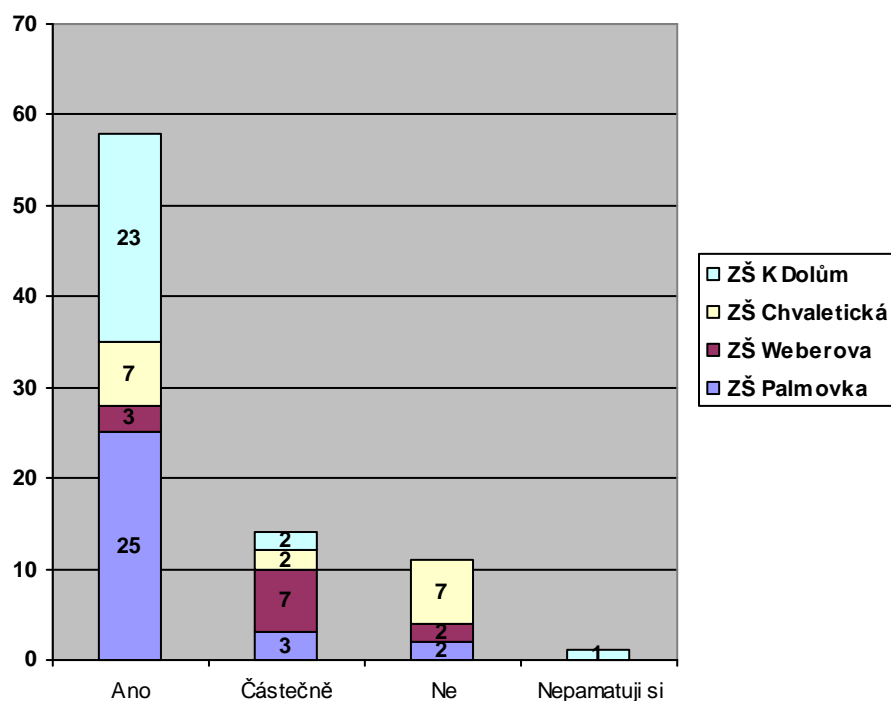
Byl jsem příjemně překvapen ochotou respondentů se o tématu rozepsat a do hloubky popsat svůj vztah k problematice domácího násilí. Opět je patrný velký vliv médií, ale také

důležitá úloha školní výchovy. Velice kladně vyznívá graf o otázce č.2, kde většina dětí uvedla, že ve škole o této problematice mluvili.

Graf č.20, 9. třída - souhrn, otázka č.1

Graf č.21, 9. třída - souhrn, otázka č.2

4.5 Vyhodnocení dat z 5. a 9. tříd

Výzkum byl proveden na vzorku 163 respondentů. 78 dotazníků vyplnili žáci pátých tříd na třech základních školách v Praze. 85 respondentů bylo žáky devátých tříd čtyř pražských základních škol.

Na první otázku odpovídali respondenti většinou tak, že o domácím násilí se dověděli z médií. Nejčastěji byla zmíněna televizní produkce, velmi často přímo televizní zpravodajství. Dalším často zmiňovaným médiem byl internet a tisk, v několika případech rozhlas. Z těchto odpovědí vyplývá moc médií informovat veřejnost, ale také velká zodpovědnost, kterou by si měla média uvědomit. Díky snadné dostupnosti informací prostřednictvím sekundárních a terciárních médií se veřejné mínění utváří částečně pod jejich vlivem. Především to platí o dětech, které ještě nedokáží přistupovat k veškerým mediovaným sdělením kriticky, především co se týče zpravodajství.

V druhé otázce se projevil věkový rozdíl mezi dvěma skupinami respondentů. V pátých třídách uváděli informanti, že domácímu násilí se ve škole většinou nevěnovali. U žáků devátých tříd se naopak objevovala spíše kladná odpověď na tuto otázku. Tento rozdíl je způsoben s největší pravděpodobností zařazením občanské a rodinné nauky do osnov druhého stupně a probíráním problematiky domácího násilí právě v rámci těchto předmětů. K informovanosti ve škole přispívají dle respondentů také různé besedy a přednášky, např. s městskou policií. Přibližně 17% žáků ve své odpovědi na druhou otázku tyto besedy zmínilo.

V odpovědích na třetí otázku převažovalo definování domácího násilí skrze fyzické ubližování a omezování (prostorové, stravovací...). Tato převaha platí jak pro žáky páté třídy, tak i pro žáky tříd devátých. Nicméně podíl odpovědí, které zahrnovaly nějakým způsobem i psychické násilí, mezi staršími respondenty vzrostl. Pouze cca 6% dotazníků bylo odevzdáno s nevyplněnou odpovědí na tuto otázku, popř. s odpovědí, která pro tento výzkum neměla z mého hlediska výpovědní hodnotu, ať už pro svůj faktický obsah („nic“), nebo pro styl odpovědi, jenž ji zařadil mezi odpovědi, na něž nahlížím jako na snahu být vtipný, zaujmout, nepodřizovat se autoritám.

U žáků devátých tříd je patrná snaha vyjádřit také svůj záporný vztah k tématu domácího násilí, odsoudit ho. Proto mnohdy respondenti odpovídali např.: „něco strašného“ a nešetřili ani hrubými výrazy ve vztahu k domácímu násilí nebo k pachatelům domácího násilí. V páté třídě se snažili respondenti především jev popsat, co možná nejlépe a nejstručněji.

V devátých třídách se žáci nebáli využít všechnen prostor, který jim byl pro odpověď poskytnut, proto zde najdeme hlubší rozbor domáciho násilí, leckdy citově zbarvené.

Na čtvrtou otázku odpovídaly dvě věkové skupiny respondentů již velmi odlišně. V pátých třídách byla patrná snaha o rozlišení běžného fyzického trestu, která je pro některé informanty ještě stále přijatelnou formou výchovy, stejně jako ve třídách devátých. Nicméně starší respondenti také vedli v patrnosti názor ohroženého dítěte, které by se jim s problémem svěřilo, což u pátých tříd v odpovědích zahrnuto nebylo. V odpovědích respondentů z devátých tříd se často setkáváme s širším náhledem na problematiku. Žáci si uvědomují, že svěřit se někomu s problémem domáciho násilí není pro oběť nic jednoduchého, a proto se v odpovědích často dočteme např.: „Snažil bych se ho přimět, aby to někomu řekl.“, místo typické odpovědi žáka páté třídy: „Nahlásil bych to na policii.“

Velmi podobná je důvěra v různé osoby a instituce u obou věkových skupin respondentů. Velmi vyrovnaně se ve finále umísťuje policie, autority ze školy a příbuzní oběti či respondenta, ke kterým má jeden z nich důvěru.

Pokud by se mělo v tomto výzkumu pokračovat, doporučil bych zvolit konkrétnější otázky ohledně organizací zaměřených na ochranu ohrožených dětí, např.: „Slyšel jsi o organizaci Fond ohrožených dětí? Co je podle Tebe její činností?“ Takovýto výzkum by jednak reflektoval momentální informovanost dětí o organizacích určených na pomoc právě pro ně, zadruhé by již částečně sám informoval o všech možnostech, které oběť domáciho násilí má.

Dalším směrem, kam by se mohl dál výzkum zaměřit, je podrobnější definice domáciho násilí. Dotazník by tentokrát mohl být koncipován pouze jako uzavřené, dichotomické otázky na konkrétní projevy domáciho násilí (fyzického i psychického) s možnostmi určit, zda tuto konkrétní činnost považuje respondent za projev domáciho násilí, nebo ne. Tím by se značně snížila možnost, že pro respondenta je domácí násilí i něco jiného, než uvedl v dotazníku. V otevřené otázce se může lehce stát, že na nějaký aspekt domáciho násilí zapomene, ačkoli ho sám za domácí násilí považuje. Navíc by mohl dětem napovědět, že domácí násilí nemusí být jen fyzické. Díky tomu si může respondent uvědomit, že např. sám je účastníkem domáciho násilí, ačkoli to do nynějška za násilí nepovažoval.

Také by bylo zajímavé srovnat odpovědi z Pražských škol s odpověďmi respondentů z menších obcí, aby bylo možno posoudit, jak velký vliv mají média na mínění dětí celkově, ne jen v hlavním městě, kde je jistě jejich vliv o něco vyšší.

4.6 Dílčí závěr

Dle výsledků výzkumu jsou děti velmi dobře informovány o problematice domácího násilí. Velkou zásluhu na této úrovni informovanosti má dle jejich odpovědí mediální produkce. Informační funkce školy se zde neprojevuje zdaleka v takové míře, v jaké by mohla. Na prvním stupni se většina žáků dle svých odpovědí s touto problematikou nesetkala. V devátých třídách jsou děti informovány už i ze školy. Nicméně, jelikož se problém domácího násilí týká všech dětí, nejen žáků druhého stupně základní školy, pedagogové by mohli zvážit zařazení problematiky domácího násilí také do výuky žáků na prvním stupni, aby tak byla zajištěna pluralita informací, které děti dostávají jinak pouze z médií. Díky nedostatečné informovanosti mohou žáci prvního stupně být oběťmi domácího násilí a ani si to neuvědomovat. Dítě v tomto věku ještě nezná model fungování rodiny např. u spolužáků, a proto bere jako samozřejmost způsob, jakým se k sobě chovají členové jeho vlastní rodiny. Pokud ve škole, která je v tomto věku ještě dostatečnou autoritou na to, aby měla na vývoj dítěte velký vliv, bude žák dostatečně informován již na prvním stupni ZŠ, může se odstranit zbytečná časová prodleva mezi počátkem domácího násilí a dobou, než si dítě bude schopno vytvořit vlastní názor.

Děti zaujímají k domácímu násilí odmítavý postoj, odsuzují jev samotný i osoby, které stanou pachateli domácího násilí. V odpovědích popisovaly především fyzické týrání dětí, ale našli se tací respondenti, kteří zmínili i psychický rozměr domácího násilí. Stejně tak mnoho dotazovaných rozšířilo domácí násilí ze vztahu rodič-dítě také na ostatní vztahy v rodině. Často zmiňovali vztah manželů nebo partnerů, někteří zevšeobecnilo tyto vztahy na „okruh rodiny“.

Dle odpovědí na poslední otázku jsou respondenti schopni pomoci někomu ze svého okolí, pokud se jim svěří s tím, že je nejspíše obětí domácího násilí. Jejich reakce by ve většině případů měly šanci posunout problém ke zdárnému vyřešení situace. Přinejmenším děti vědí, že se mohou obrátit na policii, a mají velkou důvěru v pedagogy a své příbuzné. Někteří respondenti správně zmínili, že procento nahlášených případů domácího násilí je velmi nízké, a proto o většině těchto problémů vůbec nevíme. Evidentně chápou, jak těžké je pro oběť problém nahlásit a řešit, protože se bojí možného zhoršení již takto nepříjemné situace v rodině.

Závěr

V teoretické části své práce (kapitoly č.1–3) jsem na základě sekundárních dat z veřejně přístupných zdrojů formuloval základní problém, kterým je pro společnost domácí násilí páchané na dětech. Nejprve jsem hodnotil, zda je v právním systému České republiky nástroj, kterým lze domácí násilí účinně potírat, dále jsem rozebíral činnost Fondu ohrožených dětí v kapitole 2 a nakonec srovnával jeho činnost s činností podobných organizací působících v ČR v kapitole č. 3, aby bylo možno zhodnotit, v jaké fázi procesu je možno prevenci a potlačování domácího násilí páchaného na dětech zlepšit.

Legislativa České republiky má dostatek nástrojů na potlačení domácího násilí již v jeho počátku, kdy se ještě nemusí jednat o trestný čin. Dále má možnost pachatele usvědčit a náležitě potrestat. V rámci Evropy máme velmi dobrý systém na podporu obětí domácího násilí, zvláště pokud jde o děti. V právním systému tedy problém vysokého výskytu a malého počtu potrestaných pachatelů není.

V rámci České republiky se můžeme setkat s několika organizacemi, které jsou schopny v rámci své činnosti pomoci dětským obětem domácího násilí. Ve své práci jsem se zaměřil především na Fond ohrožených dětí. Tato organizace pomáhá dětským obětem nejen domácího násilí jednak poradenskou činností, dále hmotnou a finanční výpomocí a svým projektem Klokánek. Klokánek je síť ubytovacích zařízení pro děti vyžadující okamžitou péči mimo rámec rodiny. Nahrazuje ústavní péči a dle zákona má před ní přednost díky svému stylu péče, který co nejvíce napodobuje rodinu. Dle psychologů je toto prostředí lépe vyhovující pro vývoj dětí. FOD má možnost rychle a efektivně zasáhnout ve prospěch ohrožených dětí v konkrétních případech domácího násilí nebo v jiných nebezpečných situacích. Této možnosti hojně využívá, je pružnou a velmi aktivní institucí. FOD může dítě uchránit momentálního nebezpečí, má možnost umístit ho v jednom ze svých zařízení Klokánek a může mu na základě soudního rozhodnutí hledat vhodnou náhradní rodinu. Spolupráce mezi úřady, soudy a FOD není vždy jednoduchá a vyžaduje mnoho sil i ústupků na obou stranách.

Děti tedy mají možnost obrátit se na někoho, kdo jim může pomoci, i v případě, kdy váhají, zda je jejich problém natolik závažný, že by ho měla řešit policie, v případě, kdy se chtějí například pouze poradit, svěřit, zjistit další informace apod. Kontaktní informace dává FOD k dispozici ve všech svých materiálech, na svých webových stránkách i v rámci informačních kampaní.

Důvody, které mohou vést k tomu, že ne všechny děti se s problémem nějaké organizaci svěří, jsem se rozhodl zjistit empirickým výzkumem. Tento výzkum je jádrem praktické části mé diplomové práce (kapitola 4). Zde jsem sesbíral primární data od 185 respondentů.

Možné důvody utajování domácího násilí mohou být samozřejmě strach z následků nebo neochota o svém soukromí mluvit s cizí osobou. Nicméně k neohlášení domácího násilí může vést také neznalost problému (dítě si nemusí uvědomovat, že je účastníkem nebo dokonce přímost obětí domácího násilí), neinformovanost o závažnosti problematiky (dítě neví, že domácí násilí může být trestným činem, že toto jednání není normou fungování rodiny) nebo o možných řešeních (dítě si neuvědomuje, že mu někdo může pomoci, popř. neví, na koho by se mělo obrátit a jak). Na tyto body, které by bylo možno zlepšit, byly zaměřeny dotazníky, které respondenti vyplňovali.

Z dotazníků vyplynulo, že děti o domácím násilí vědí, umí si pod ním představit ale spíše pouze fyzické ubližování. Pro mnoho dětí tak může být vyhrožování, emoční vydírání a podobné formy psychického násilí běžnou součástí života, aniž by tušily, že na toto chování k nim nemá nikdo právo. To je tedy první bod, na který by se mohla zaměřit nějaká nová informační kampaň. To, co si děti představují pod pojmem domácí násilí, již plně odsuzují a odmítají. Chápou nebezpečnost situace, ve které se ocitne oběť domácího násilí, a vědí, že nejlepší cestou, jak oběti pomoci, je informovat o problému nějakou autoritu. Velmi často děti uváděly jako možné řešení svěřit se policii, učiteli ve škole nebo svému příbuznému, kterému důvěřují. Několikrát se chtěly obrátit na Linku bezpečí, jiné organizace určené na ochranu dětí nebo obětí trestných činů zmíněny nebyly.

Z práce celkově vyplynulo, že body, ve kterých je možné něco zlepšit, je jednak spolupráce mezi jednotlivými institucemi, které se podílejí na pomoci obětem domácího násilí, dále lepší propagace jednotlivých organizací a nakonec podrobnější informovanost dětí o všech aspektech domácího násilí, ne pouze o fyzickém rozměru násilí, který je tak často prezentován v médiích.

Informovanost dětí o psychickém rozměru domácího násilí je možné zlepšit mimo jiné přednáškami a besedami ve školách nebo podrobným výkladem této problematiky v rámci výuky. Lze to brát jako inspiraci pro budoucí i stávající pedagogy.

Resumé

Práce se rozebírá problematiku domácího násilí ve vztahu k dětem. Zkoumá možnosti pomoci obětem domácího násilí, především se zaměřuje na činnost organizace Fond ohrožených dětí. V teoretické části je rozebráno právní prostředí České republiky ve vztahu k tématice diplomové práce, dále činnost organizací zaměřených na tuto problematiku a jejich schopnost spolupráce, která je pro efektivní pomoc obětem domácího násilí nutná. V praktické části jsou reprezentovány výsledky primárního výzkumu mezi žáky základních škol zaměřeného na problematiku informovanosti dětí o domácím násilí.

První kapitola rozebírá právní prostředí pomoci obětem domácího násilí v České republice a porovnává tuzemskou situaci s možnostmi jiných evropských států. Je zde rozebrána možnost či nemožnost v jednotlivých právních systémech bránit se proti domácímu násilí a) jako proti trestnému činu, b) dříve než skutková podstata problému dosáhne intenzity trestného činu. K porovnání byly vybrány Velká Británie, Finsko a Nizozemí. V podkapitolách jsou rozebrány přístupy k problematice domácího násilí v jednotlivých zemích, v dílčím závěru je shrnuta situace a porovnání jednotlivých přístupů.

V druhé kapitole je popsána organizace Fond ohrožených dětí. Podkapitoly se zaměřují na strukturu organizace, na její vývoj a historii a směry činnosti. Je zde popsána možnost ambulantní pomoci ohroženým dětem, poradenská činnost FOD, osvětová a publikační činnost FOD a především projekt Klokánek. Klokánek, jakožto alternativa ústavní péče, poskytuje ubytování a zázemí ohroženým dětem. Dle zákona má dokonce před ústavní péčí přednost pro svou rodinnou formu péče. V kapitole je možno najít souhrn všech zařízení Klokánek s jejich kapacitami, popis jejich činnosti, nejznámější příběhy dětí, kterým tento projekt pomohl a v návaznosti na ně také rozbor problémů, které může zařízení tohoto typu mít se státními orgány zaměřujícími se na pomoc obětem domácího násilí.

Třetí kapitola se zabývá činností dalších organizací, které se v rámci svého zaměření setkávají s dětskými oběťmi domácího násilí. V jednotlivých podkapitolách je rozebrána struktura, historie a činnost Sdružení Linka bezpečí a Bílý kruh bezpečí o.s., v dílčím závěru je stručné srovnání těchto organizací s činností FOD.

V praktické části práce je rozebrán výzkum, který proběhl mezi žáky pátých a devátých tříd základních škol. Uskutečněn byl v prvních týdnech roku 2009, což zaručuje maximální možnou míru aktuálnosti sesbíraných dat. Respondenti odpovídali na otázky ohledně informovanosti domácího násilí. Projevili velmi dobrou znalost problematiky,

zodpovědný a vyzrálý přístup k tomuto problému a ochotu pomoci osobám ve svém okolí, které by se staly oběťmi domácího násilí.

Z výzkumu vyplynul problém charakteristiky domácího násilí. Respondenti si velmi často neuvědomovali psychickou formu domácího násilí. To by mohlo vést k tomu, že si nemusí uvědomovat, že jsou sami účastníky (ať už přímými nebo nepřímými) domácího násilí, dokud se nebude jednat o fyzické ubližování.

Zlepšení informovanosti dětí o tomto aspektu domácího násilí by mohlo výrazně přispět k lepší prevenci domácího násilí a včasnému zamezení trestných činů, které z něj mohou posléze vyplynout. K této informovanosti by mohly ve značné míře přispět média, protože respondenti je uváděli jako podstatný zdroj informací o domácím násilí. Dále je možno zlepšit informovanost žáků základních škol, pokud pedagog zařadí tuto problematiku do výuky již na prvním stupni základní školy. Z výzkumu vyplynulo, že téma domácího násilí je většinou předmětem výuky až na druhém stupni, v rámci občanské či rodinné nauky. Jelikož však problém může postihnout děti všeho věku, bylo by vhodné věnovat se mu již v nižších ročnících základní školy.

Práci je možno brát jako inspiraci pedagogům k lepšímu a ucelenějšímu výkladu problematiky domácího násilí, podnět pro lepší spolupráci mezi organizacemi zabývajícími se tímto problémem a státními orgány i jako námět k dalším výzkumům a pracím, které se mohou zaměřit na konkrétnější otázky o dětských obětech domácího násilí.

Anotace

Práce zkoumá možnosti pomoci obětem domácího násilí, srovnává činnost organizace Fond ohrožených dětí s podobně zaměřenými subjekty v ČR. V teoretické části je rozebráno právní prostředí České republiky v porovnání s jinými evropskými zeměmi ve vztahu k domácímu násilí, dále činnost organizací zaměřených na tuto problematiku a jejich schopnost spolupráce. V praktické části jsou reprezentovány výsledky výzkumu mezi žáky pátých a devátých tříd základních škol, který je zaměřený na problematiku informovanosti dětí o domácím násilí. Respondenti formulují svůj náhled na problematiku a možná řešení v případě ohrožení osoby jim blízké. Otázky jsou zaměřeny také na zdroj informací, ze kterého respondenti slyšeli o domácím násilí. V závěru jsou formulovány nedostatky v systému pomoci obětem domácího násilí a možné směry zlepšení.

Klíčová slova:

Domácí násilí, Fond ohrožených dětí, FOD, týrání dětí, dětské oběti, ohrožené děti.

Annotation

This dissertation examines the ways of helping victims of domestic violence and is focused on the activities of the “Fond ohrožených dětí” (The Fund for Children in Need) organization. The theoretical part describes the legal system in Czech Republic and its relation to the main topic of the dissertation, and compares it with the legal systems of some other European countries. The activities of some organizations which help victims of domestic violence and their abilities to cooperate are described there as well. The practical part represents the outcomes of the research that was carried out among the primary school pupils and focused on the level of children’s understanding of the term “domestic violence”. The conclusion of the dissertation articulates the main problems in the process of helping victims of domestic violence and defines some possible ways of improvement.

Keywords:

Domestic violence, The Fund for Children in Need, maltreatment, children maltreatment.

Literatura a prameny

1. ČÍRTKOVÁ, Ludmila et al.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, 143 s. ISBN 80-86284-19-0.
2. VOŇKOVÁ, Jiřina et al.: *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007, 87s. ISBN 978-80-239-9448-3.
3. <http://www.bkb.cz/>
4. <http://www.donalinka.cz/>
5. <http://www.fod.cz/>
6. <http://www.linkabezpeci.cz/>

Poznámky a odkazy

¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str. 4

² viz. kapitola 3.2

³ VOŇKOVÁ, Jiřina et al.: *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007.

⁴ úmyslné narušení občanského soužití vyhrožováním, újmou na zdraví, drobným ublížením...

⁵ VOŇKOVÁ, Jiřina et al.: *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007.

⁶ zákon č. 283/1991 Sb.

⁷ zákon č. 140/1961 Sb.

⁸ zákon č.100/1988 Sb.

⁹ zákon č. 114/1988 Sb.

¹⁰ VOŇKOVÁ, Jiřina et al.: *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007.

¹¹ zákon č. 99/1963 Sb.

- ¹² ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str. 11
- ¹³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str. 19
- ¹⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str. 21
- ¹⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str.24
- ¹⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str. 60
- ¹⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str. 14
- ¹⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str. 29
- ¹⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str. 14
- ²⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str. 30
- ²¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str. 32
- ²² ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str. 74
- ²³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str. 16
- ²⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str. 34
- ²⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str. 35
- ²⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, str. 45
- ²⁷ dále jen FOD
- ²⁸ <http://www.fod.cz/>, prohlášení Rady FOD z 29. 3. 2008, bod č. 3
- ²⁹ <http://www.fod.cz/>, Stanovy FOD
- ³⁰ <http://www.fod.cz/>, Stanovy FOD, čl. II, odst. 1.a

- ³¹ <http://www.fod.cz/>, Stanovy FOD, čl. II, odst. 2
- ³² <http://www.fod.cz/>, Stanovy FOD, čl. II, odst. 3
- ³³ <http://www.fod.cz/>, Stanovy FOD, čl. IV, odst. 3
- ³⁴ <http://www.fod.cz/>, Stanovy FOD, čl. V, odst. 1
- ³⁵ <http://www.fod.cz/>, Stanovy FOD, čl. V, odst. 1
- ³⁶ <http://www.fod.cz/>, Stanovy FOD, čl. V, odst. 2
- ³⁷ <http://www.fod.cz/>, Stanovy FOD, čl. V, odst. 4
- ³⁸ <http://www.fod.cz/>, Stanovy FOD, čl. V, odst. 6
- ³⁹ <http://www.fod.cz/>, Stanovy FOD, čl. VI, odst. 1
- ⁴⁰ <http://www.fod.cz/>, Stanovy FOD, čl. VI., odst. 3
- ⁴¹ <http://www.fod.cz/>, Stanovy FOD, čl. VIII., odst. 1
- ⁴² <http://www.fod.cz/>, Zpravodaj 1/1999
- ⁴³ <http://www.fod.cz/>, Zpravodaj 1/1999
- ⁴⁴ <http://www.fod.cz/>, Zpravodaj 1/2001
- ⁴⁵ <http://www.fod.cz/>, Zpravodaj 2/2001
- ⁴⁶ viz. <http://www.fod.cz/>, Zpravodaj 2/2002
- ⁴⁷ <http://www.fod.cz/>
- ⁴⁸ <http://www.fod.cz/>, Klokánek
- ⁴⁹ <http://www.fod.cz/>, Klokánek
- ⁵⁰ <http://www.fod.cz/>, Klokánek
- ⁵¹ <http://www.fod.cz/>, Zpravodaj 1/2000
- ⁵² <http://www.fod.cz/>, Zpravodaj 2/2001
- ⁵³ <http://www.fod.cz/>, Klokánek, informace již není zcela aktuální, k datu 31. 12. 2008
- Klokánek v Českých Budějovicích skončil
- ⁵⁴ <http://www.fod.cz/>, Zpravodaj 2/2000
- ⁵⁵ <http://www.fod.cz/>, Zpravodaj 2/2000
- ⁵⁶ <http://www.fod.cz/>, Zpravodaj 1/2001
- ⁵⁷ <http://www.fod.cz/>, Zpravodaj 1/2001
- ⁵⁸ <http://www.fod.cz/>, Zpravodaj 1/2001
- ⁵⁹ <http://www.fod.cz/>, Zpravodaj 1/2001
- ⁶⁰ <http://www.fod.cz/>, Zpravodaj 1/2001
- ⁶¹ <http://www.fod.cz/>, Zpravodaj 2/2002
- ⁶² <http://www.fod.cz/>
- ⁶³ <http://www.fod.cz/>

⁶⁴ <http://www.linkabezpeci.cz/>

⁶⁵ <http://www.linkabezpeci.cz/>

⁶⁶ <http://www.linkabezpeci.cz/>

⁶⁷ dále jen BKB

⁶⁸ Stanovy BKB, článek 6, odstavec 1

⁶⁹ Stanovy BKB, článek 7, odstavec 2

⁷⁰ <http://www.bkb.cz/>

⁷¹ <http://www.donalinka.cz/>

⁷² <http://www.donalinka.cz/>

Seznam příloh

Jako přílohy své práce jsem zvolil ukázky dotazníků od žáků. Vždy jsem vybíral dva z každé dotazované školní třídy, a to především ty dotazníky, které byly citovány v praktické části mé práce v kapitole č. 4.

1. a 2. dotazník: 5. třída ZŠ Palmovka
3. a 4. dotazník: 5. třída ZŠ Chvaletická
5. a 6. dotazník: 5. třída ZŠ Weberova
7. a 8. dotazník: 9. třída ZŠ Palmovka
9. a 10. dotazník: 9. třída ZŠ Weberova
11. a 12. dotazník: 9. třída ZŠ Chvaletická
13. a 14. dotazník: 9. třída ZŠ K Dolům

Anonymní dotazník – nepodepisujte.

1.) Slyšel jsi už pojem domácí násilí? Kde to bylo?

Ano slyšel, povídali jsme si o tom s rodiči a ve škole.

2.) Věnovali jste se tématu domácí násilí ve škole? (např. při občanské nauce)

Ano

3.) Co pro Tebe znamená pojem domácí násilí?

Že rodiče byjí doma děti a nebo je psychologicky týrají.

4.) Co bys řekl kamarádovi, který se Ti svěří s tím, že ho doma bijí?

Poradil bych mu ať to řekne někomu dospělému. A že si to nemá mluvit pro sebe.

Anonymní dotazník – nepodepisujte.

1.) Slyšel jsi už pojem domácí násilí? Kde to bylo?

V novinách

2.) Věnovali jste se tématu domácí násilí ve škole? (např. při občanské nauce)

ne

3.) Co pro Tebe znamená pojem domácí násilí?

mlácení, fackování bití Ma to co se nikdy nestalo

4.) Co bys řekl kamarádovi, který se Ti svěří s tím, že ho doma bijí?

Podle toho Ma co ho bijí když Ma to
že něco provedl tak bych řekl
že je to normální. a když Ma
to se nic neprovedl se řekl bych
ad, & jde na policii.

Anonymní dotazník – nepodepisujte.

1.) Slyšel jsi už pojem domácí násilí? Kde to bylo? *ve škole*

2.) Věnovali jste se tématu domácí násilí ve škole? (např. při občanské nauce) *ne ještě ne.*

3.) Co pro Tebe znamená pojem domácí násilí? *že ho doma bijí a že mu vyhrožují že když se ~~nedělá~~ nedělá tak ho zbijí.*

4.) Co bys řekl kamarádovi, který se Ti svěří s tím, že ho doma bijí? *ať se řekne učitelce nebo někomu dospělému kterého zná.*

Anonymní dotazník – nepodepisujte.

1.) Slyšel jsi už pojem domácí násilí? Kde to bylo?

2.) Věnovali jste se tématu domácí násilí ve škole? (např. při občanské nauce)

ne

3.) Co pro Tebe znamená pojem domácí násilí?

~~U~~ ublyžování dětí a týrání

4.) Co bys řekl kamarádovi, který se Ti svěří s tím, že ho doma bijí?

Řekl bych ať se nastěhuje k mamě

Anonymní dotazník – nepodepisujte.

1.) Slyšel jsi už pojem domácí násilí? Kde to bylo?

Slyšela. U televizi.

2.) Věnovali jste se tématu domácí násilí ve škole? (např. při občanské nauce)

Slyšela jsem to. Když ve škole byla beseda a při některém programu.

3.) Co pro Tebe znamená pojem domácí násilí?

Když jeden z rodičů třeba mladá má děti (tyřami dětmi)

4.) Co bys řekl kamarádovi, který se Ti svěří s tím, že ho doma bijí?

Bych mu poradila aby okamžitě to řekl dospělé osobě nebo aby to řekl našim a oni by to pak vyřešili nejraději. Musí být nějaký mužal aby se to vyřešelo.

Anonymní dotazník – nepodepisujte.

1.) Slyšel jsi už pojem domácí násilí? ~~Kde to bylo?~~

Ano slyšel.

2.) Věnovali jste se tématu domácí násilí ve škole? (např. při občanské nauce)

Ano. Doela často.

3.) Co pro Tebe znamená pojem domácí násilí?

Něco nepříjemného co není legální. a je to hrozný.

4.) Co bys řekl kamarádovi, který se Ti svěří s tím, že ho doma bijí?

At' zavola' na linku důvěry nebo se osloví policii.

Anonymní dotazník – nepodepisujte.

1.) Slyšel jsi už pojem domácí násilí? Kde to bylo?

Ano, v televizi

2.) Věnovali jste se tématu domácí násilí ve škole? (např. při občanské nauce)

Ano

3.) Co pro Tebe znamená pojem domácí násilí?

- Treba to, že je dítěti, matce, otci ubližováno psídelně
a fyzicky jiným členem rodiny

4.) Co bys řekl kamarádovi, který se Ti svěří s tím, že ho doma bijí?

Řekla bych mu že se mě má volmo postel a et to
mohláží pokud je to opravdu vážně

Anonymní dotazník – nepodepisujte.

1.) Slyšel jsi už pojem domácí násilí? Kde to bylo?

ano, v televizi, a novinách
media

2.) Věnovali jste se tématu domácí násilí ve škole? (např. při občanské nauce)

ano, ale nebrali jsme to
do hodiny.

3.) Co pro Tebe znamená pojem domácí násilí?

to vše, která by se neměla dělat –
– jak ve fyzické podobě,
tak v psychické

4.) Co bys řekl kamarádovi, který se Ti svěří s tím, že ho doma bijí?

at to někomu napi, ve škole
melo at někam zavola, nebo
mu pomůže

Anonymní dotazník – nepodepisujte.

1.) Slyšel jsi už pojem domácí násilí? Kde to bylo?

ANO slyšel ~~domácí násilí~~
v práci

2.) Věnovali jste se tématu domácí násilí ve škole? (např. při občanské nauce)

ANO

3.) Co pro Tebe znamená pojem domácí násilí?

Ukládání dětí, nebo sém (manžel) (někdy i vlastní sém)

4.) Co bys řekl kamarádovi, který se Ti svěří s tím, že ho doma bijí?

ANÍ ho nekláď na policii nebo, na sociální úřad.
Jestli by nechtěl tak bych ho do všeho
uvlétil.

Anonymní dotazník – nepodepisujte.

1.) Slyšel jsi už pojem domácí násilí? Kde to bylo?

Bylo to o televizi. Ta kuřimská žauta
To bylo vzájemně mechtaly'

2.) Věnovali jste se tématu domácí násilí ve škole? (např. při občanské nauce)

Trochu. Učel ale toho ~~o~~ oim + mechi'

3.) Co pro Tebe znamená pojem domácí násilí?

Násilí na lidech, když mají. matka bije svoje děti,
melo muž ženu (i obráceně)

4.) Co bys řekl kamarádovi, který se Ti svěří s tím, že ho doma bijí?

Ad' to řekne učitelce, prodávče do merní' mozma'lni'.

Ale jestli tím křikim myslí vy'chovné' facky, tak do se
mozma'lni', rodiče mechtají' vyděd umřít své dítě.

Anonymní dotazník – nepodepisujte.

1.) Slyšel jsi už pojem domácí násilí? Kde to bylo?

Ano slyšel, asi o nějakém filmu.

2.) Věnovali jste se tématu domácí násilí ve škole? (např. při občanské nauce)

Ano věnovali.

3.) Co pro Tebe znamená pojem domácí násilí?

Je to dost špatný pojem, nepříliš dobře si
takové věci rozumím, představuji si pod tím jen
samé nehezké věci (mláčená, nadávky, raskary atd.)

4.) Co bys řekl kamarádovi, který se Ti svěří s tím, že ho doma bijí?

Abys řekl nějakému jinému přibuznému ~~nebo~~ nebo
oběhl na policii. Zamířil bych se mu nějakým
působem říci abys to bych asi nevyprávěl. Nejlepší
by bylo raději uhlíkat s Babičkou nebo tak.

Anonymní dotazník – nepodepisujte.

1.) Slyšel jsi už pojem domácí násilí? Kde to bylo?

Ans. O domácímu násilí se často mluví ve zprávách.

2.) Věnovali jste se tématu domácí násilí ve škole? (např. při občanské nauce)

Ans.

3.) Co pro Tebe znamená pojem domácí násilí?

Domácí násilí pro mě znamená fyzický čin a mučení, se jde o velké ublížení jako třeba tak diskusi protože se jedná o člověka a rodiny.

Lidé většinou věří, že se to časem zlepší a uklidní se a ne volají na policii. V horších případech to může skončit buď postoupením na celý život nebo smrtí.

4.) Co bys řekl kamarádovi, který se Ti svěří s tím, že ho doma bijí?

Řekla bych mu aby se řekl někomu dospělým. Když už věděl tak třeba blízké osobě.

Musí si o tom promluvit s tatínkem, matkou, strýčkem atd. ...

a najít společně řešení!

A když by ho nikdo nepochopil tak opravdu říct se učitelkou nebo ráčnou na lišku chytit, bezpečí!

Anonymní dotazník – nepodepisujte.

1.) Slyšel jsi už pojem domácí násilí? Kde to bylo?

Ano, třeba ve zprávách, v novinách, nebo třeba právě na preventci a celkově se o tom hodně mluví, ale přesto jen o menší než případy, kterých se vlastně neví.

2.) Věnovali jste se tématu domácí násilí ve škole? (např. při občanské nauce)

Ano, občas se třeba v rodinné výchově učíme o takovýchto problematikách v rodině.

3.) Co pro Tebe znamená pojem domácí násilí?

Kdybych měla říct, co si myslím že to je, tak bych řekla že fyzické i psychologické ubližování v rodině. Pro mě to znamená něco strašného a nevídaného. A přitom se to děje v takových rodinách a ani o tom nevíme. Což mi přijde divné. Jak můžeme něco nevědět.

4.) Co bys řekl kamarádovi, který se Ti svěří s tím, že ho doma bijí?

Snazila bych se ho utěšit, i když by to nepomohlo. Snazila bych se mu dát jistotu v něčem (alespoň ve mě) a navrhla bych mu oznámení třeba na linku důvěry nebo na policii. Asi by to nechtěl protože by se bál následků, ale snazila bych se o to.